ANUL 20

Mărește, suflete al meu, pe Hristos, dătătorul de viață, Cel ce S-a înălțat de pe pămînt la cer. Pe tine, Maica lui Dumnezeu, cea mai presus de minte și de cuvînt, care ai născut negrăit sub ani pe Cel fără de ani, credincioșii, cu un gînd, te fericim.

(Axionul Înălțării Domnului)

credință
iubire
speranță

PUNCTE CARDINALE

ANUL XX
Nr. 5/233
MAI 2010
16 PAG. – 5 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINĂ

Circulație în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, GRECIA, FRANȚA, ELVEȚIA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

O REVISTĂ ȘI DOI PATRIARHI

Războiul maniacal al PF Daniel cu segmentul activ intelectual și publicistic al laicatului ortodox a început încă de la suirea sa în scaun. Mai întîi laicii au fost îndepărtați din structurile decizionale ale Bisericii, anulîndu-se peste noapte o veche tradiție românească de origine bizantină. Apoi constituirea Asociației Ziariștilor și Editorilor Creștini (A.Z.E.C.) și a Forului Ortodox Român (F.O.R.) a trezit din partea Patriarhiei cea mai fățișă ostilitate, tradusă în refuzul oricărei colaborări între oficialitățile bisericești și diversele asociații – mai vechi sau mai noi – ale credincioșilor mireni. Acum, printr-un gest abuziv, motivat mercantil și demagogic, au fost interzise la pangare, în Arhiepiscopia Bucureștilor, două publicații creștin-ortodoxe de mare tiraj: *Lumea credinței* (care apare de 7 ani și în care au scris sau au fost intervievați majoritatea ierarhilor și marilor duhovnici ai momentului) și *Lumea monahilor* (care apare de 3 ani și este scrisă aproape în întregime de monahi și monahii). În loc de orice alte comentarii, publicăm alăturat două documente lămuritoare: un mesaj părintesc al fostului patriarh și un ucaz "managerial" al celui actual. Rămîne de neînțeles, dincolo de orice rațiuni conjuncturale, această tristă îndîrjire a noului patriarh de a face – nu numai față de intelectualitatea laică dreptcredincioasă, ci și față de mediile monahale tradiționaliste – figură de "urîciune a pustiirii" așezată "în locul cel sfînt"! Și aceasta într-o vreme cînd lumea românească are nevoie mai mult decît oricînd de solidaritare lucrătoare și de duh cuminecător! Să nădăjduim că Dumnezeu ne va lumina pe toți și că Biserica nu se va preface, prin slujitorii ei vremelnici, din temelie tradițională a vieții naționale, într-un nou front al "războiului româno-român"! (*Puncte cardinale*)

PATRIARHIA ROMÂNĂ
CABINET

Nr. 153/2004

†TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMANE

**MESAJUL PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST,
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE,
ADRESAT REDACTORILOR ȘI CITITORILOR REVISTEI *LUMEA CREDINȚEI*,**

Citind *Lumea Credinței*, remarc strădania colectivului redacțional pentru păstrarea și transmiterea tezaurului de credință și trăire creștină care reflectă identitatea noastră spirituală și culturală.

Viața și lucrarea pastoral-misionară, opera socială a Bisericii, istoria, cultura, arta, arhitectura și spiritualitatea creștină reprezintă sursa de inspirație a articolelor scrise într-o manieră firească, autentică și un limbaj direct, care trezesc un interes aparte în rândul cititorilor. Exemplele de credință și dragoste față de semeni ale celor care se regăsesc în paginile revistei, caractere autentic creștine, medalioanele unor personalități din istoria Bisericii, modele pentru noi toți, valorificarea tezaurului de învățătură creștină, cultură și spiritualitate a neamului nostru, prezentarea unor așezăminte monahale cunoscute și mai puțin cunoscute, dar și informarea asupra problemelor bisericești de actualitate sunt teme care îi angajează sufletește pe cititori în rodirea credinței pe care o mărturisesc.

Prețuiesc în chip deosebit munca redactorilor și colaboratorilor revistei ilustrate *Lumea Credinței*, pe care îi îndemn să continue efortul de păstrare a valorilor autentic creștine, căci „datori suntem să fim împreună-lucrători pentru adevăr" (III Ioan 1,8).

Încredințându-i de dragostea noastră părintească și dorind tuturor deopotrivă – redactori și cititori ai revistei – sănătate, bucurii și împlinirea tuturor bunelor dorințe, rugăm pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos să reverse harul Său în viața și lucrarea tuturor.

†TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

**Arhiepiscopia Bucureștilor
PROTOIERIA 2 CAPITALĂ**
str.Romulus nr.9 – Sector 2 București – 023985

Banca BCR Sector 2 Cont.RO62RNCB5020000084420001 Cod fiscal: 5126493
Tel/Fax: 021.321.55.19; E-mail: protopopiatul2capitala@yahoo.com

ORDIN CIRCULAR NR.21/2010

NR. 349/12.04.2010

CĂTRE PAROHIA/MANASTIREA/SCHITUL ...[redacted]

Cu frătească dragoste, vă trimitem alăturat continutul adresei de pe Temei nr.2.697/2010 al Sfintei Arhiepiscopii a Bucurestilor, spre luare la cunostinta si conformare.

PROTOIEREU
PR. IOAN RADULESCU

SECRETAR
PR. NICOLAE VLADU

Vă aducem la cunoștință că Permanența Consiliului Eparhial, prin hotărârea de pe temei nr. 2697/2010, NU a aprobat distribuirea revistelor „Lumea Credinței" și „Lumea Monahilor" prin Depozitul de Colportaj „Lumini de Sărbători" la pangarele bisericilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, întrucât aceste reviste nu apar cu binecuvântarea Patriarhiei, iar parohiile și mănăstirile se confruntă cu multe probleme de ordin financiar.

Pr. Ioan Iordache
Vicar Administrativ

Protos. Siluan Ionașcu,
Consilier Economic

Pr. Ionuț Badea,
Secretar Eparhial

Modelul Gabriel Constantinescu

„Eu fac parte dintr-o generație crescută în cultul datoriei împlinite", preciza regretatul nostru frate întru năzuinți și neîmpliniri, Gabriel Constantinescu, într-un ultim interviu acordat, nu demult, unui confrate mai tânăr. Și s-a străduit până în ultima clipă a vieții să fie la înălțimea generației lui, îndeplinindu-și cu abnegație toate îndatoririle.

În 1940, după absolvirea renumitului liceu „Gheorghe Lazăr" din urbea natală, deși nutrea vădite înclinații pentru științele umaniste și pentru matematici, intuind că, în acel moment de cumpănă, țara avea nevoie de ostași bine pregătiți, a renunțat la pasiunea lui și s-a înscris la Școala de Ofițeri de Cavalerie, nu pentru a face carieră militară, ci pentru a se pregăti ca ostaș. A terminat școala militară cu brio (a fost șef de promoție), în 1942, dar cum războiul era în toi, el a refuzat „locul călduț" ce i s-a oferit la Regimentul de Gardă Călare (drept recompensă pentru performanțele obținute în timpul școlii) și a cerut să fie trimis pe front. Din acel moment viața tânărului Gabriel Constantinescu a intrat pe o altă traiectorie. Nu împlinise nici 22 de ani când, la sfârșitul lui august 1944 (deci la o săptămână după semnarea actului de trădare de la 23 august, eufemistic numit armistițiu), a fost literalmente livrat „la pachet", împreună cu alți aprox. 180.000 de ofițeri, subofițeri și ostași, rușilor, de către cei care semnaseră acest nesăbuit act de capitulare fără condiții (rege, oameni politici, noii capi ai oștirii etc.). Căci aceasta a fost actul de la 23 august 1944: „capitulare fără condiții". Și rușii l-au considerat ca atare și s-au comportat ca atare, luând în captivitate aproape întreaga armată română de pe frontul din Moldova, care la ordinul noului „comandant suprem" nu a mai opus nici o rezistență. Abia pe ziua de 12 septembrie, după ce cuceriseră fără luptă aproape întreaga țară, au semnat și ei „actul" care a continuat și continuă încă să se numească impropriu „armistițiu".

Sub auspiciile acestei „înfrângeri prin trădare" a început calvarul prizonieratului tânărului sublocotenent Gabriel Constantinescu, precum și al tuturor celor căzuți în mâinile rușilor împreună cu el. „Era cu totul altceva dacă am fi fost capturați luptând. Învinși în luptă, ne-am fi supus voinței lui Dumnezeu, pe când așa, spectrul trădării ne-a urmărit multă vreme, căci înfrângerea prin trădare este mult mai cumplită decât înfrângerea în luptă" – îmi spunea odată, la un taifas de taină, căci eram buni prieteni și adesea ne confesam unul altuia.

Încă de la începutul captivității, el și mulți alții au înțeles care vor fi consecințele acestui nefast act de trădare a intereselor naționale: „boșevizarea țării și transformarea ei într-o gubernie sovietică". Și nu s-au înșelat, căci ceea ce a urmat avea să le confirme temerile.

Cu trecerea timpului însă, tânărul, încă necopt la începutul captivității, s-a maturizat, suferința ajutându-l să înțeleagă ce înseamnă „teroarea istoriei". La luptă nu a renunțat însă. În lagărele prin care a trecut (Mînăstîrca, Oranki, Uscioara – botezată de prizonieri „Gaura Dracului" –, Krasnigorsk, Marșansk și altele) a cunoscut destui ofițeri (și tineri ca el, și din generații mai vârstnice) care „credeau cu tărie că datoria lor este să continue lupta, pentru a-și salva sufletele și onoarea de ostași, dar mai ales pentru ca să se știe că, în dispreț față de netrebnicia celor care au trădat țara la 23 august, există în inima Uniunii Sovietice o enclavă de spiritualitate românească, o mână de români care refuzau să-și vândă sufletele și conștiința comunismului apatrid și bezbojnic". Printre acești ofițeri dispuși să continue lupta erau și mulți legionari, majoritatea ofițeri în rezervă. Fără să știe prea multe despre ei și despre legionarism, tânărul sublocotenent a fost cucerit de dârzenia și de principiile lor de viață, și mai ales de puterea lor de dăruire și de jertfă. Și-a făcut mulți prieteni printre ei, unii adevărate legende ale lagărelor sovietice, cum ar fi: avocatul Nae Cojocaru, avocatul Puiu Atanasiu, magistratul Teodor Dragomirescu, Puiu Chivulescu, Aurel State, avocatul Victor Clonaru și, nu în ultimul rând, prof. Radu Mărculescu, care, deși nu era nici el legionar, se alăturase grupului respectiv, între ei legându-se o strânsă și trainică prietenie. Împreună cu aceștia, la care s-a adăugat și un important contigent de ofițeri mai în vârstă, în special unii din generația celor care făcuseră și primul război mondial, a luat parte la toate acțiunile întreprinse împotriva abuzurilor administrației lagărelor respective și a bestialităților cu care erau tratați. Aceste manifestări și proteste au culminat cu greva foamei din 1946, a celor aproximativ o sută de ofițeri izolați în „fiorosul izolator" de la Uscioara („Gaura Dracului"), precum și cu „legendara" grevă a foamei de la Mînăstîrca, din 1948, unde se găsea majoritatea ofițerimii române, acțiune care a luat proporții de masă, la ea participând peste 1500 de oameni. Greva de la Uscioara din 1946 s-a soldat cu obținerea de către greviști a dreptului de a beneficia de prevederile „Convenției de la Haga", semnate și de Uniunea Sovietică, în care se stipulează clar că *ofițerii prizonieri nu sunt obligați să muncească*, iar cea de la Mînăstîrca, din 1948, s-a soldat cu repatrierea, în luna mai a aceluiași an, a majorității prizonierilor români.

Iată cum caracterizează Radu Mărculescu, în cartea sa *Pătimiri și iluminări din captivitatea sovietică*, această victorie: „Putem spune răspicat și cu toată mândria că, dintre toate neamurile aflate în captivitatea sovietică, noi românii (mai precis ofițerimea română) am fost singurii care am reușit (în lagărul Mînăstîrca-Oranki, februarie 1948, printr-o cvasiunanimă grevă de foame ce-a antrenat peste 1500 de participanți) să constrângem discreționara putere sovietică să ne repatrieze. Această repatriere, smulsă stăpânirii, [...] a încununat periplul captivității noastre cu un final apoteotic. Ne-am luat atunci revanșa pentru toate umilințele și toate înjosirile acestei robii de dimensiuni biblice și deschideri apocaliptice...".

Printre cei care s-au repatriat atunci (în mai 1948) s-a numărat și Gabriel Constantinescu. Întors la Sibiu, nu a zăbovit prea mult pentru a se „reface" după cei aproape 4 ani de calvar, ci, revenind la prima sa pasiune, *filosofia*, în pofida potrivniciei vremurilor, s-a apucat de studii. Profitând de un decret al Ministerului Educației, prin care se creau o serie de facilități celor ce, din cauza războiului, își întrerupseseră studiile, a reușit să termine Facultatea de Filosofie în doi ani. La această performanță, de foarte mare ajutor i-au fost cunoștințele și informațiile obținute în lagărele de prizonieri prin care trecuse. Fiind o fire iscoditoare și dornic de învățătură, a folosit orice prilej ce i se ivea pentru a-și îmbogăți bagajul de cunoștințe. Iată cum îl caracterizează Radu Mărculescu, în cartea amintită, din acest punct de vedere: „Îmi amintesc cu multă plăcere de băieți ca Liiceanu, Titu Preotu, Soso Cătuneanu, dar mai ales de Gabi Constantinescu, inteligent și cu o scormonitoare curiozitate intelectuală cu care mai făcea incursiuni în biata mea memorie, scuturându-mi-o de toată bruma de cunoștințe filosofice sau literare câte regimul de foame și de mizerie fiziologică al acestor ani nu apucase încă să mi le șteargă de pe scoarța cerebrală... Știind bine nemțește, făcuse legături strânse și cu nemții și cu austriecii, de la care împrumuta cărți, pe sub mână, firește, că doar eram într-un lagăr de pedeapsă. Ce șoc am putut să fac când într-o bună zi mi-a venit în mână cu un Hölderlin, unul din poeții mei dragi, pe care-l citisem în țară în traducerea lui Philippide, iar acum, după cinci ani de conviețuire cu nemții, aveam, în fine, satisfacția să-l pot citi în original. Ce să mai spun când mi-a venit cu opera dramatică a lui von Kleist (*Ulciorul spart*, *Pentesileea* etc.)..." Tot în lagăr, și tot cu cărți împrumutate de la nemți, după cum mi-a mărturisit în repetate rânduri, a avut și el prilejul să citească în original pe Kant, pe Hegel, pe Schopenhauer și pe alți filosofi germani, așa încât, atunci când s-a înscris la facultate avea deja un fond aperceptiv bine sedimentat, ceea ce explică performanța de a-și trece licența după numai doi ani.

După trecerea examenului de licență, în 1950, este arestat pentru activitate împotriva regimului comunist deja instaurat în țară și este condamnat la 10 ani temniță grea, trecând prin numeroase închisori și lagăre de muncă de pe cuprinsul noii Republici Populare (Jilava, Aiud, Caransebeș, Lugoj, Gherla, lagărele de muncă de pe Canal, minele de plumb Baia Sprie, Valea Nistrului etc.). La expirarea pedepsei, în 1960, se afla la Gherla, dar nu este pus în libertate, ci i se fixează domiciliu obligatoriu în Bărăgan (Satu Nou-Viișoara). Aici se căsătorește și tot aici i se naște și primul copil, în 1961. I se permite să plece din domiciliul obligatoriu, împreună cu familia, în 1962. Se stabilește în Sibiu, dar cum nu i se permite să lucreze într-un post mai apropiat pregătirii sale, este obligat să presteze munci necalificate pe diferite șantiere de construcții. După câțiva ani de muncă pe aceste șantiere, înțelege că nu-și va putea schimba statutul social decât recalificându-se într-o meserie mai lucrativă. Luând această hotărâre, la aproape 45 de ani, în 1967 redevine student (e adevărat că la fără frecvență) la Facultatea de Cibernetică din București, pe care o absolvă în 1972. Cu această nouă meserie reușește să se angajeze ca informatician în cadrul Centrului de Proiectări din Sibiu, unde lucrează până la pensionare, în 1987.

După așa-zisa revoluție din decembrie 1989, se implică, cu toată convingerea, în înființarea Asociației Foștilor Deținuți Politici, despre care credea, la vremea respectivă, că va putea deveni, în peisajul confuz și inconsistent care se anunța a fi societatea românească postcomunistă, o *adevărată instanță morală*. Din păcate, nu a a fost să fie așa...

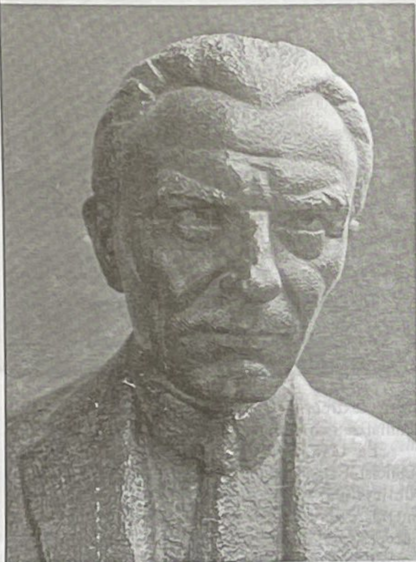
Cu aceleași bune intenții și cu același entuziasm a participat și la constituirea Uniunii Democrat-Creștine din România, care, de asemenea, l-a decepționat destul de repede și l-a făcut să înțeleagă că speranțele din decembrie '89 au fost doar o amăgire. Instalarea în fruntea „trebilor cetății" a unor indivizi proveniți din eșalonul doi al fostului Partid Comunist, „lupi deghizați în blana de oaie" a unei „democrații originale", dar mai ales spulberarea „sublimului fenomen al Pieții Universității" l-au adus cu picioarele pe pământ pe „încăpățânatul reacționar de cursă lungă" care a fost Gabriel Constantinescu. Din toate aceste dezamăgiri și decepții s-au născut *Punctele cardinale*. Înțelegând mai bine decât oricare dintre noi, cei care ne-am alăturat lui, că, în circumstanțele actuale, lupta pentru edificarea unei *drepte* viabile nu poate fi dusă doar pe tărâm politic, s-a străduit și a reușit să dea acestei lupte și o dimensiune transcendentă, impunând publicației pe care a ctitorit-o – și asupra căreia a vegheat aproape 20 de ani – regândirea valorilor creștinești și naționale ale poporului român. Căci, după cum judicios observa regretatul Paul Barbăneagră, „adevărata dreaptă este *metapolitică*, situându-se, prin conținut și aspirații, nu la dreapta «centrului», ci în *inima văzduhului*, între *Ierusalimul Ceresc* și întruchiparea lui lumească, între adevărurile revelate și tumultul cetății..." Dar despre toate acestea, precum și despre ceea ce s-ar putea numi fără greș „aventura *Punctelor cardinale*", voi scrie mai pe larg cu altă ocazie.

Demostene ANDRONESCU

NAE IONESCU

120 DE ANI DE LA NAŞTERE

Nae Ionescu s-a născut acum 120 de ani (Brăila, 4 iunie 1890 – stil vechi) şi a murit acum 70 de ani (Bucureşti/Băneasa, 15 martie 1940). A fost probabil cel mai influent profesor al României interbelice şi unul dintre marii gazetari ai epocii. O întreagă pleiadă de intelectuali iluştri, de la Vasile Băncilă (n. 1897) la Emil Cioran (n. 1911), i-au fost studenţi, discipoli şi mărturisitori. Mircea Eliade (n. 1907) i-a fost asistent la Universitate şi prim editor, iar Mircea Vulcănescu (n. 1904) – prim monograf. Petre Ţuţea (n. 1902) sau Constantin Noica (n. 1909) au dezvoltat în discursul lor multe teme şi sugestii naeionesciene. Angajarea sa ortodoxă şi de dreapta, dar mai ales apropierea de legionari (cu precădere în ultimii ani de viaţă) i-au marcat imaginea postumă într-o posteritate dominată de ideologiile stîngiste (de la comunismul roşu la comunitarismul albastru). Pe cît a fost de adulat de către unii, pe atît a fost de denigrat de către alţii, dar fascinaţia personalităţii lui a rămas mereu vie şi provocatoare. În întîmpinarea aniversării de luna viitoare, publicăm prima parte a "eseului bibliografic" adus la zi şi semnat de Răzvan Codrescu, ca pe o reverenţă tîrzie faţă de marele profesor al celei mai strălucite – dar poate şi mai tragice – generaţii intelectuale din istoria României şi a sud-estului european. Aşteptăm, cu cea mai caldă deschidere, orice alte contribuţii la cunoaşterea personalităţii şi scrierilor marelui profesor, ce ne-ar plăcea să fie constant prezent în paginile revistei noastre pînă la sfîrşitul acestui an. *(Redacţia)*

IEŞIREA DIN LEGENDĂ

STADIUL EDITĂRII LUI NAE IONESCU (2010)

A existat o vreme cînd legendele creau fervori. Astăzi ele creează mai degrabă suspiciuni. De aceea, cel mai mare serviciu ce poate fi făcut unei realităţi învăluite de legendă este să-i redai nuditatea, chiar cu riscul de a o sărăci. E probabil reflexul unui spirit obosit de propriile lui aventuri şi dornic să se odihnească în comoditatea concretului...

Nae Ionescu trecuse în legendă înainte de a trece în moarte. El aparţinea unei lumi care se întreba ce s-ar face fără legende. Noi aparţinem, după doar ceva mai mult de o jumătate de veac, unei lumi care se întreabă cui i-ar mai folosi o legendă în plus...

Dincolo de exaltarea cîtorva admiratori romantici, conştiinţa culturală de azi l-a conjurat pe Nae Ionescu *să iasă din legendă*, cu biografia, dar şi cu *opera* lui, dacă are una.

Numeroasele editări sau reeditări ale textelor naeionesciene, în ultimii 20 de ani, au răspuns, într-un fel, tocmai acestei "somaţii" aduse, uneori cu o nedisimulată rea-voinţă, celei mai covîrşitoare figuri din istoria gîndirii româneşti (nu atît prin forţa unei opere la care a refuzat "să meşterească" el însuşi, cît prin forţa catalizatoare a unei personalităţi complexe şi harismatice, despre care mărturisesc mai toţi cei ce l-au cunoscut; a se vedea şi *Nae Ionescu în conştiinţa contemporanilor săi*, crestomaţie de Gabriel Stănescu, Criterion Publishing, Bucureşti, 1998). De aceea, poate că n-ar fi lipsit de interes să schiţăm – cu sumare adnotări, într-un soi de eseu bibliografic – stadiul pe care l-a atins editarea acestor texte, fie că este vorba de pagini scrise de mîna sa, fie că este vorba de cursuri sau conferinţe stenografiate de discipoli şi admiratori.

E notoriu că în timpul vieţii lui Nae Ionescu nu a apărut decît o singură carte semnată cu numele său, a cărei iniţiativă şi îngrijire a aparţinut discipolului şi mai tîrziu asistentului său, Mircea Eliade (liderul intelectual al "noii generaţii"): este vorba de acea culegere de articole politice scrise între 1926 şi 1933, publicată în 1937, la Ed. Cultura Naţională din Bucureşti, sub titlul *Roza vînturilor* (cu o scurtă prefaţă a autorului şi cu o mai amplă postfaţă a îngrijitorului ediţiei, rămasă pînă astăzi text referenţial). Într-un volum colectiv al Institutului Social Român (*Doctrinele partidelor politice*, Ed. Cultura Naţională, Bucureşti, 1924) îi mai apăruse (pp. 173-185) conferinţa despre *Sindicalism* (rostită în 1923). La acestea se adăugau cîteva prefeţe sau introduceri la volumele altora, cea mai faimoasă rămînînd prefaţa la romanul *De două mii de ani* (1934) al scriitorului evreu Mihail Sebastian (Iosef M. Hechter, 1907-1945), cu teoria fatalităţii suferinţei istorice a lui Iuda, amplu dezbătută în epocă (v. ediţia Humanitas din 1990, pp. 7-25; o broşură cuprinzînd traducerea în franceză – semnată Pierre Bardonnet – a prefeţei lui Nae Ionescu a apărut la Paris în 1997: *La question juive et la réponse d'un orthodoxe des années trente*[1]).

După moartea sa (survenită la 15 martie 1940), s-a constituit un "Comitet pentru tipărirea operei lui Nae Ionescu", alcătuit din foşti studenţi şi colaboratori ai profesorului (Constantin Floru, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu, ce au beneficiat şi de sprijinul altora: D. C. Amzăr, Vasile Băncilă, Virgil Bogdan, Alice Botez, Cella Dona, Ştefan Teodorescu etc.), sub coordonarea academicianului Octav Onicescu. Acest comitet a editat patru cursuri celebre: *Istoria logicei* (1941, cu un memorabil portret al lui Nae Ionescu scris de Vasile Băncilă [text apărut iniţial în 1940, în revista *Însemnări sociologice*] şi cu o introducere colectivă, în care ni se oferă – pp. XXI-XXIV – un inventar provizoriu al operei profesorului, însumînd acolo 53 de titluri, printre care şi *Căderea în cosmos*, al cărei manuscris, de va mai fi existînd, n-a fost încă redescoperit, rămînînd o incitantă enigmă a posterităţii naeionesciene[2]), *Metafizica* – I (1942; este vorba de cursul despre "Teoria cunoştinţei metafizice. Cunoaşterea imediată", ţinut în 1928-29), *Logica generală* (1943) şi *Metafizica* – II (1944; este vorba de cursul despre "Teoria cunoştinţei metafizice. Cunoaşterea mediată", ţinut în 1929-30). În *Izvoare de filosofie. Culegere de studii şi texte – II, 1943* (Ed. Bucovina – I. E. Torouţiu, Bucureşti, 1944, pp. 1-52) vedea lumina tiparului teza de doctorat (în limba germană) susţinută de Nae Ionescu la Universitatea din München, cu profesorul Clemens Baeumker, la 3 aprilie 1919: *Die Logistik als Versuch einer neuer Begründung der Mathematik*.

Instaurarea regimului comunist a stopat publicarea şi circulaţia în România a scrierilor lui Nae Ionescu (considerat, din perspectiva noii ideologii oficiale, drept unul dintre capii "reacţionarismului" interbelic românesc, alături de principalii săi discipoli, de la Vasile Băncilă la Emil Cioran; printre necrofori s-au numărat Al. Posescu, O. Cheţan, Gh. Vlăduţescu, Gr. Tr. Pop, N. Gogoneaţă sau Gh. Al. Cazan). În aceste decenii funeste, profesorului i-au fost reeditate anastatic în Occident, prin strădania românilor din Exil (mai ales a unor editori precum Ion Dumitru, Ion Mării, Ioan Cuşa, G. Pişcoci-Dănescu etc.), volumul *Roza vînturilor* şi cursurile de Logică şi Metafizică editate în perioada 1941-1944. Aceste reimprimări pioase, în tiraje reduse, departe de ţară, reprezentau mai degrabă nişte paşi pe loc decît nişte paşi înainte. Mircea Eliade şi Gh. Racoveanu i-au scos, la Freiburg, în 1951, o selecţie de texte, sub titlul *Convorbiri*. La Wiesbaden, în 1957, D. C. Amzăr realiza o bună ediţie, inteligent structurată şi erudit adnotată, a articolelor naeionesciene pe teme religioase (fără a depăşi semnificativ materialul cuprins în *Roza vînturilor*), sub titlul *Îndreptar ortodox*. Constantin Papanace, lider legionar de origine aromână, reunea într-un volumaş, intitulat *Fenomenul legionar*, patru conferinţe ţinute de Nae Ionescu în lagărul pentru legionari de la Miercurea Ciuc (mai 1938), destul de îndoielnic înregistrate, pe care le însoţea cu un cuvînt introductiv şi cu un epilog comemorativ ("Semnificaţia jertfei Profesorului Nae Ionescu"); era publicaţia cu nr. 17 din seria "Biblioteca Verde" (Editura Armatolii, Cetatea Eternă [Roma], 1963). Figura profesorului este evocată constant în publicaţiile Exilului, care uneori îi dedică numere speciale (cum a fost, bunăoară, cel din *Prodromos* – publicaţie românească de la Freiburg – la 30 de ani de la moartea sa).

Din 1990, reîncepe editarea sau reeditarea lui Nae Ionescu în România, ultimul deceniu al secolului trecut constituind perioada cea mai prolifică, sub aspect editorial, a destinului său postum. Cele mai multe titluri au apărut la editurile Humanitas şi Anastasia din Bucureşti, avîndu-i ca îngrijitori pe d-l Marin Diaconu şi pe d-na Dora Mezdrea. Dacă însă Editura Humanitas a avut în vedere mai ales reeditarea unor titluri consacrate, Editura Anastasia – pe vremea

(continuare în pag. 4)

[1] Poate părea de necrezut, dar o jalnică editură de la noi, Antet, probabil campioana gafelor editoriale din primul deceniu postcomunist, a reeditat (în anul 2000) textul respectiv... retradus din limba franceză!!!

[2] Iată şi un fragment din *Memoriile* lui Mircea Eliade, istorisind despre perioada de detenţie din lagărul pentru legionari de la Miercurea Ciuc (1938-39): "Uneori, cînd rămîneam singuri sau într-un grup restrîns, Nae Ionescu ne vorbea despre cărţile pe care se hotărîse să le scrie: un *Comentariu la Epistolele Sfîntului Apostol Pavel* şi *Căderea în cosmos*, aceasta din urmă alcătuită dintr-o serie de scrisori, majoritatea către C. D., marea – şi ultima – lui dragoste. Nae Ionescu îl socotea pe Sfîntul Pavel drept cel mai important gînditor creştin [C. Noica, mai tîrziu, colporta o opinie asemănătoare, ba chiar considera creştinismul o "ispravă" a elenizatului Pavel; *cf.*, de pildă, *Jurnalul de la Păltiniş. Un model paideic în cultura umanistă*, ed. 1983, p. 26 – n. R. C.] – nu pentru că ar fi avut mai mult geniu filosofic decît, bunăoară, Sfîntul Augustin, Origen sau Sfîntul Toma, ci pentru că arătase în ce sens se putea gîndi filosofic, în chip creator, după Întrupare. Nu ştiu cît a apucat să scrie din *Comentariul la Epistolele Sfîntului Apostol Pavel*, dar am văzut şi discutat planul acestei cărţi în iarna lui 1940, împreună cu alţi cîţiva dintre foştii lui elevi (Mircea Vulcănescu, Dinu Noica şi alţii), în întîlnirile noastre săptămînale în casa lui de la Băneasa. În ceea ce priveşte textele care trebuiau să compună *Căderea în Cosmos*, şi pe care le scrisese în anii 1938-1939, ele existau încă în timpul războiului" (ed. Humanitas din 1991, vol. II, p. 31). După o declaraţie a Cellei Delavrancea, scrisorile ar fi fost distruse (*apud* Nae Ionescu, *Curs de filosofie a religiei: 1924-1925*, ed. M. Diaconu din 1998, p. 200).

(urmare din pag. 3)

directoratului d-lui Teodor Baconsky – s-a orientat spre textele inedite (unele dintre ele puse la dispoziție de d-na Anca-Irina Ionescu, nepoata autorului).

Începutul – destul de modest – l-a făcut controversatul Dan Zamfirescu, încă din vara lui 1990, reeditînd anastatic volumul *Roza vînturilor* (la editura omonimă), căruia i-a adăugat o prefață foarte personală, intitulată școlărește: "La început de drum" (ediție reluată la Chișinău, în 1993, cu o postfață de Nicolae Dabija, sub egida Editurii Hyperion).

A urmat seria de la Humanitas: *Curs de metafizică* (1991 și 1995; ediție îngrijită de Marin Diaconu, cuprinzînd cele două cursuri de metafizică editate inițial în 1942 și 1944), apoi *Cursul de logică* și *Cursul de istoria logicii* (ambele apărute în 1993; primul "îngrijit în redacție", al doilea editat prin grija lui M. Diaconu); se adaugă, în 1994, volumașul *Grafologia. Scrisul și omul* (ed. M. Diaconu, avînd în *Addenda* un interesant eseu al lui Gh. Geană: "Scris și personalitate"), care conține micul studiu ce a dat și titlul ediției (reproducerea unei broșuri aproape uitate, publicate sub pseudonimul *Nemo*, mai întîi în 1926, apoi în 1936) și articolul "Puțină grafologie" (ce apăruse în 1924, în *Ideea Europeană*). Se cuvine menționat că tot la Humanitas, în 1992, a apărut și prima carte serioasă scrisă *despre* Nae Ionescu de către unul dintre discipolii săi: Mircea Vulcănescu, *Nae Ionescu. Așa cum l-am cunoscut* (ed. îngrijită de Alexandru Badea).

În 1993, la Editura Fundației Culturale Române din București, a apărut volumul *Neliniștea metafizică* (îngrijit de același M. Diaconu), cuprinzînd și prima versiune românească (realizată de acad. Alexandru Surdu) a tezei de doctorat a lui Nae Ionescu, *Logistica – Încercare a unei noi fundamentări a matematicii* (iar nu a "metafizicii", cum, dintr-o gravă eroare, figurează la începutul volumului și la Cuprins!); din păcate, restul textelor antologate se țin destul de greu la un loc, volumul în ansamblu rămînînd neconvingător. Aici este inclusă și conferința *Sindicalismul* (ce apăruse și-n broșură, în 1991, la Ed. ARA)

Tot în 1993, la Cluj, Biblioteca Apostrof scoate prima ediție (îngrijită de Marta Petreu) a cursului de filosofia religiei ținut de Nae Ionescu în 1925 (textul mai apăruse, în serial, slab îngrijit de George Gibescu, în revista *Viața Românească*, de la nr. 5/1990 pînă la nr. 7/1991). Volumul, purtînd titlul editorial *Prelegeri de filosofia religiei*, a cunoscut deja o a doua ediție (1996), în ciuda faptului că îngrijitoarea s-a transformat ulterior într-o aprigă adversară a profesorului, pe care a căutat, mai ales în paginile *României literare* (nr. 49-50/1994 și urm.), să-l scoată drept un ieftin plagiator (teză la care nu doar detractori de profesie, precum Z. Ornea sau Al. George, dar și oameni mai cumpăniți, precum N. Manolescu sau S. Alexandrescu, au marșat cu suspectă ușurință)! Oricum, volumul de la Cluj a deschis seria cursurilor inedite editate *direct după stenograme*, serie ce va întregi treptat profilul spiritual, cultural și pedagogic al autorului. (Trebuie menționat că un fel de replică editorială la ediția clujeană a fost dată ulterior de Marin Diaconu: Nae Ionescu, *Curs de filosofie a religiei: 1924-1925*, Ed. Eminescu, București, 1998 – cu un text-prefață de Nicolae Tatu și un text-postfață de Mircea Vulcănescu, dar și cu bogate "Repere biobibliografice și spirituale" alcătuite de îngrijitor).

Cît privește broșura *Fenomenul legionar* (Antet XX-Press, București, 1993), ea reproduce ediția lui C. Papanace din 1963 (inclusă și în volumul *Istoria Mișcării Legionare scrisă de un legionar* [este vorba de cartea preotului Ștefan Palaghiță, *Garda de Fier spre reînvierea României*, precedată de o *Cronologie legionară* – n. R. C.], îngrijit de Alexandru V. Diță, cu o prefață de Dan Zamfirescu, Ed. Roza Vînturilor, București, 1993; conferințele atribuite lui Nae Ionescu – pp. 350-362 – constituie un fel de anexă). Trebuie menționat că mai de curînd a apărut și o ediție în limba italiană, în traducerea d-lui Claudio Mutti (asiduu traducător, editor și analist al autorilor români "tradiționaliști" sau "de dreapta", semnatarul volumului *Penele Arhanghelului. Intelectualii români și Garda de Fier: Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Vasile Lovinescu*, trad. rom. Anastasia, București, 1997): *Il fenomeno legionario*, Edizioni all'insegna del Veltro, Parma, 1998 (micul volum mai include un articol publicat de Nae Ionescu în *Buna Vestire* din 27 iunie 1937, "Sub semnul Arhanghelului", precum și texte despre Nae Ionescu semnate de Dan Stanca, Gabriel Stănescu și Constantin Papanace) [3]. Totuși, cea mai avizată cunoscătoare de pînă azi a biografiei și operei lui Nae Ionescu, Dora Mezdrea (cf. *Nae Ionescu. Biografia*, vol. IV, p. 245 și urm.), pune la îndoială autenticitatea acestor conferințe (destul de greoaie și pe alocuri obscure), colportate strict în mediile legionare. Că Nae Ionescu a ținut o serie de conferințe în lagărul pentru legionari de la Miercurea Ciuc, aceasta e mai presus de orice îndoială (sînt numeroase mărturii). Că textele ajunse pînă la noi ar fi integrale și fidele, aceasta pare, într-adevăr, extrem de discutabil, mai ales pentru cei familiarizați cu discursul naeionescian.

Nae Ionescu și Mircea Eliade

[3] La inițiativa aceluiași, numărul din ianuarie '99 al trimestrialului literar *Letteratura-Tradizione* (II, 5) a fost închinat lui Nae Ionescu (ce pare a avea, iată, ca și Corneliu Z. Codreanu, spre inciudata indignare a detractorilor de acasă, o surprinzătoare posteritate... europeană!). Un număr anterior al aceleiași publicații îi fusese dedicat lui C. Noica (1998).

Nae Ionescu văzut de Viorel Lascăr

La Iași, Editura Timpul (colaborînd cu publicistul Dan Ciachir) a încropit două volume de publicistică, orientîndu-se mai ales spre texte anterioare sau ulterioare perioadei 1926-1933, pe care o acoperise Mircea Eliade în *Roza vînturilor*: primul ("moșit" încă din anii '80 de Dan Zamfirescu), intitulat *Suferința rasei albe*, a apărut în 1994, iar al doilea, intitulat *Între filosofie și ziaristică*, a apărut în 1996. Aceeași editură, tot în 1996, a reeditat, în vechea traducere din 1924 (Olimpiu Stefanovici-Svensk) și cu cuvîntul introductiv de atunci al lui Nae Ionescu, *Individul împotriva Statului* de Herbert Spencer.

Anul 1996 este marcat de apariția a trei cursuri *inedite* ale lui Nae Ionescu la Editura Anastasia. Primul (în colecția "Elita interbelică") este *Curs de istoria metafizicii* (ediție îngrijită de Marin Diaconu și Dora Mezdrea, cu o substanțială introducere – "Nae Ionescu – filosof", pp. 7-92 – de Ștefan Voinescu), datînd din 1930-31. Celelalte două (ambele în colecția "Filosofia creștină", ambele datînd din 1925-26 și ambele remarcabil editate de Dora Mezdrea) sînt *Problema mîntuirii* [în textul litografiat: *salvării*] *în "Faust" al lui Goethe* (avînd drept prefață eseul "Criza moralei creștine" de Mircea Vulcănescu) și *Teoria cunoștinței* (volum deschis de studiul înrudit al lui Octav Onicescu, "Filosofia științifică").

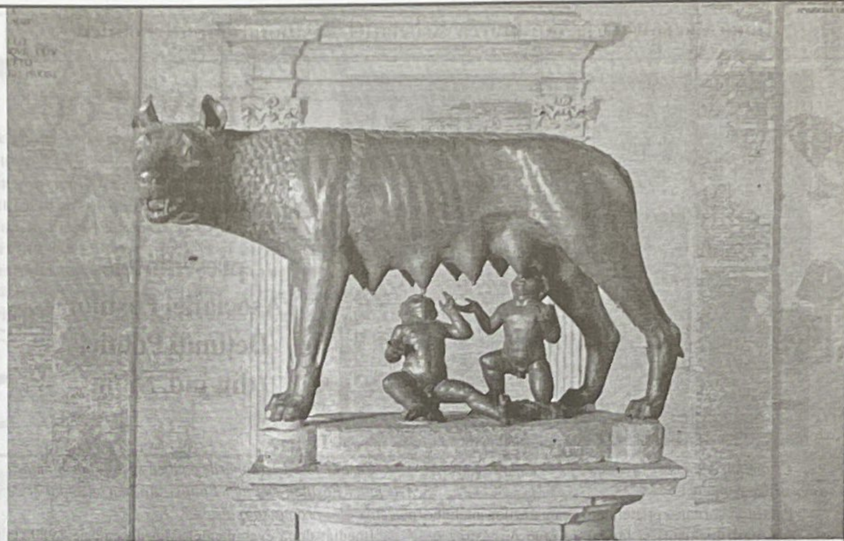
Aceeași Dora Mezdrea (devenită treptat cea mai competentă editoare a operelor *inedite* ale lui Nae Ionescu) a realizat o monumentală ediție (de aproape o mie de pagini) a *Corespondenței de dragoste* dintre filosof și soția sa, Elena-Margareta Fotino (1889-1971), acoperind o perioadă de un sfert de veac (1911-1935). Apărută în 1997 la Editura Anastasia, în două volume, ediția, cu un bogat aparat critic și istoric (ce contribuie nu doar la cunoașterea aprofundată – și deloc lipsită de surprize! – a *omului* Nae Ionescu, ci și a vieții intelectuale a epocii, dintr-o altă zonă de sensibilitate și gîndire decît cea oferită de *Jurnalul* inedit al lui M. Sebastian, tipărit în 1996, care a făcut deosebită vîlvă în presa literară din România), ilustrată cu facsimile și fotografii inedite, a constituit un incitant eveniment editorial și un moment esențial al "ieșirii din legendă", oferindu-ne un Nae Ionescu la îndemîna brutelor noastre curiozități... (*cf.* și excelenta recenzie semnată în *România literară* de Alex. Ștefănescu: "Un filosof în rolul de bărbat", nr. 26/1997, p. 4). Un pandant al acestei cărți, însă de proporții mult mai modeste, este volumul *Jurnal cu și fără Nae Ionescu* (Ed. Crater, București, 1999), purtînd semnătura Elenei-Margareta Fotino (ediție îngrijită de Dora Mezdrea și Anca-Irina Ionescu).

(Urmarea în numărul viitor)

Răzvan CODRESCU

Claudio MUTTI

FICE ALE ACELEIAȘI LUPOAICE

Anul trecut a apărut în Italia, la Fuoco Edizioni, cartea lui Antonio Grego intitulată *Figlie della stessa lupa. Storia dei rapporti tra Italia e Romania alla vigilia della Seconda Guerra Mondiale* (*Fiice ale aceleiași lupoaice. Istoria raporturilor dintre Italia și România în pragul celui de-al Doilea Război Mondial*), cu prefața profesorului Claudio Mutti, pe care am tradus-o în românește și o publicăm mai jos, cu îngăduința autorului. *(R. C.)*

Încă de la începuturile guvernării lui Mussolini, obiectivele politicii externe italiene au fost două: "asigurarea *securității* în zona danubiano-balcanică și lărgirea *expansiunii* în Mediterana și în Africa" (1). Încă din 1940, primul din aceste obiective – care este și cel la care se referă prezentul studiu al lui Antonio Grego – era sintetic exprimat în următorii termeni de către geograful bulgar Dimitri Jaranov, colaborator al mensualului *Geopolitica*, fondat de Giuseppe Bottai și condus de Giorgio Roletto și Ernesto Massi: "Mi se pare că instalarea Italiei în Peninsula Balcanică este un fapt geopolitic condiționat de relațiile geografice și etnice, un fapt înainte de toate natural" (2).

Au fost țări ca Bulgaria și Ungaria, ieșite învinse din Marele Război și supuse durelor condiții impuse de învingători, cele spre care s-a îndreptat inițial acțiunea italiană, care trebuia să contracareze influența exercitată de Franța în regiunea danubiano-balcanică.

Cu atît mai dificilă era apropierea de celelalte State, mai ales de cele care, pentru a-și proteja cuceririle teritoriale, constituiseră, sub egidă occiden-tală, alianța cunoscută drept Mica Înțelegere (Jugoslavia, Cehoslovacia, România), căreia i se va adăuga în februarie 1934 Înțelegerea Balcanică (Grecia, Jugoslavia, Turcia, România). Cu deosebire dificile se arătau relațiile Italiei cu Jugoslavia, din pricina problemelor de frontieră, și cu Cehoslovacia, "Statul cîrnat" aliat al Franței și guvernat de o oligarhie masonică.

Părea mai realistă intensificarea raporturilor cu România; în acest fel, Italia ar fi putut să slăbească influența franceză și ar fi reușit să clatine Mica Înțelegere. Într-o asemenea perspectivă, cîntăreau în favoarea Italiei mitul Romei și puternicul simțămînt al identității latine răspîndit în sînul poporului român; dar Italia putea juca mai presus de toate cartea ratificării lăsate în suspensie a tratatului privitor la Basarabia, întrucît tratatul respectiv, pentru a intra în vigoare, trebuia să fie ratificat de un Stat ca Italia sau ca Japonia.

Basarabia (actuala Republică Moldova) fusese ocupată de trupele de la București în 1918, adică într-un moment în care era deosebit de vie teama că bolșevismul s-ar fi putut extinde la vest de Prut și ar fi putut răsturna ordinea politico-socială a Regatului României. Dreptul României asupra Basarabiei, unde românii constituiau majoritatea în raport cu celelalte naționalități (ruși, evrei, turci etc.), mai mult decît a fi fost confirmat printr-un plebiscit, fusese recunoscut de principalele puteri aliate (Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia) în Protocolul de la Paris, din 28 septembrie 1920. Ratificat de către Londra și Paris, tratatul, pentru a intra în vigoare, aștepta și ratificarea de către Italia. "Era natural ca și sovieticii, și românii să aștepte într-un mod tensionat deciziile Romei. Poziția italiană în perioada imediat următoare încheierii conflictului, și chiar în primii ani de guvernare fascistă, fusese insuflată de puternica tendință de a lăsa situația nerezolvată, fie din pricina relațiilor încă nu prea bune cu România, fie mai ales pentru a nu contraveni propriei directive politice de reapropiere de URSS, de la care se aștepta obținerea unor consistente înlesniri cu caracter economic. Astfel, cu ocazia negocierilor pentru semnarea tratatului comercial concomitent recunoaș-terii Rusiei Sovietice, guvernul italian furnizase celui de la Moscova cîteva asigurări cu privire la intenția sa de a nu proceda la ratificarea tratatului de la Paris" (3).

Presiunile Bucureștiului pentru o înțelegere cu Italia și pentru recunoașterea achizițiilor teritoriale românești la frontiera cu URSS au început să fie luate mai mult în considerare după aprilie 1926, data ascensiunii la putere a generalului Alexandru Averescu. Totuși noul prim-ministru, oricît ar fi fost de prieten al Italiei și de favorabil fascismului, a evitat să riște stabilitatea Micii Înțelegeri și relațiile cu Franța; ba mai mult, Bucureștiul a încheia cu Parisul un tratat care a nemulțumit guvernul italian și l-a făcut să reducă la un simplu pact de prietenie proiectatul tratat de alianță italo-român. Documentul, semnat la 16 septembrie 1926, a marcat o primă etapă importantă a penetrării italiene în regiunea danubiană; dar obiectivul mai ambițios al lui Mussolini era acela de a lega România de Italia făcînd-o să adere la un acord cu Ungaria și Bulgaria și să atribuie Italiei un rol de arbitru în controversele Bucureștiului cu aceste două țări. Cum însă aceasta ar fi implicat din partea română disponibilitatea de a face anumite concesii teritoriale, Avereseu s-a sustras politicos solicitărilor italiene.

Luînd act de imposibilitatea de a desface Mica Înțelegere și abandonînd proiectul blocului danubiano-balcanic ghidat de către Italia, la 8 martie 1927 Mussolini supuse în sfîrșit propriului executiv ratifica-rea Tratatului de la Paris. Penetrarea Italiei în aria danubiană făcea astfel un pas decisiv, care în luna următoare avea să fie consolidat de tratatul de prietenie italo-maghiar, semnat de către Mussolini și contele István Bethlen. În strategia mussoliniană, Ungaria trebuia să servească la "a izola și a pune în dificultate Jugoslavia, a constitui, cu Austria, o frînă pentru revizionismul german și mai cu seamă a exercita o presiune politică directă și indirectă (prin Mica Înțelegere) asupra Franței" (4).

Sprijinul furnizat de Italia Ungariei, care cerea insistent revizuirea clauzelor Tratatului de la Trianon, nu putea să nu preocupe partea română. În ce-o privește, Italia nu agrea deloc orientarea prea filofranceză a lui Nicolae Titulescu, devenit în 1927 noul șef al diplomației de la București. "Raporturile italo-române, dată fiind apartenența celor două State la constelații politico-diplomatice diferite, după 1930 nu mai cunosc amplitudinea și, mai ales, consistența raporturilor ce caracterizaseră scurta perioadă a guvernării generalului Averescu, din1926-1927. Dorința Italiei de a revizui clauzele tratatelor de pace, care se manifesta inclusiv în sprijinul acordat unei țări învecinate cu România, adică Ungariei, nu putea să găsească ecou favorabil la București" (5). Cu toate acestea, între cele două țări "rămîn ca puncte de referință, pînă în 1933, contactele militare, comisiile navale românești din Italia și prezența unui însemnat număr de elevi și ofițeri în școlile militare italiene, în special navale. Relațiile comerciale, deși dorite de cercurile de afaceri din cele două State, sînt condiționate de prezența celor două țări în constelații politico-diplomatice diferite" (6).

După 1933, raporturile italo-române suferă o certă deteriorare din pricina activității diplomatice desfășurate de Titulescu pentru a sabota Pactul celor Patru (7), care după el urmărește extinderea hegemoniei germane și izolarea Franței, și mai ales din pricina acțiunii întreprinse de ministrul de Externe de la București pentru a promova asediul economic al Italiei prin așa-numitele Sancțiuni. În august 1936, cînd în urma unei crize guvernamentale Titulescu este înlocuit cu Victor Antonescu, presa italiană exultă pentru eliminarea unui obstacol ce împiedicase prietenia între cele două popoare și anunță o reorientare filoitaliană în politica românească. În realitate, căderea lui Titulescu nu va aduce deloc o distanțare a României față de "democrațiile plutocratice ale Occidentului": ba chiar "cancelariile occidentale vor afla un interlocutor ce se va arăta la fel de disponibil ca și predecesorul său, dar va fi mai înclinat să-și armonizeze propria acțiune cu a lor decît să-și impună propriile inițiative" (8).

Cabinetul următor, prezidat de poetul transilvănean Octavian Goga, se bucură de o certă simpatie din partea Romei și Berlinului, care rămîn însă în cele din urmă dezamăgite de ostilitatea sa față de Garda de Fier. Dar lovitura cea mai gravă împotriva acesteia din urmă vine din partea guvernului care în februarie 1938 s-a instalat la București sub președinția patriarhului ortodox Miron Cristea: ministrul de Interne, Armand Călinescu, pune la cale o mașinațiune împotriva șefului Mișcării Legionare, Corneliu Codreanu, care, acuzat de înaltă trădare chiar de către guvern, este deferit justiției militare, iar aceasta, după o farsă de proces, îl condamnă la 10 ani de muncă silnică (9). În

(continuare în pag. 6)

(1) Renzo De Felice, *Mussolini il duce. I. Gli anni del consenso 1929-1936*, Einaudi, Torino, 1974, p. 347.

(2) Dimitri Jaranoff, "L'Italia nella Penisola Balcanica", în *Geopolitica*, a. II, n. 5, 31 mai 1940, p. 204.

(3) Manfredi Martelli, *Mussolini e la Russia. Le relazioni italo-sovietiche dal 1922 al 1941*, Mursia, Milano, 2007, pp. 95-96.

(4) Renzo De Felice, *op. cit.*, p. 359.

(5) Valeriu Florin Dobrinescu, Ion Pătroiu, Gheorghe Nicolescu, *Relații politico-diplomatice româno-italiene (1914-1947)*, Editura Intact, Craiova, 1999, p. 153.

(6) Valeriu Florin Dobrinescu, Ion Pătroiu, Gheorghe Nicolescu, *op. cit.*., p. 395.

(7) Pactul de înțelegere și colaborare a celor patru puteri (Germania, Italia, Anglia, Franța) semnat la Roma în 15 iulie 1933. *(N. trad.)*

(8) Henri Prost, *Destin de la Roumanie*, Berger-Levrault, Paris, 1954, p. 96.

(9) *Il processo Codreanu*, a cura di Horia Cosmovici, Edizioni all'insegna del Veltro, Parma, 1989.

Două decenii de la înființarea Asociației Foștilor Deținuți Politici

INTERVIU CU ILIE BERGHEZAN

președintele Asociației Foștilor Deținuți Politici din jud. Sibiu

(3)

Ce amintiri mai păstrați despre foștii dumneavoastră camarazi de penitenciar?

Pentru majoritatea prietenilor și camarazilor întâlniți prin securități, închisori și lagăre de muncă, păstrez o deosebită stimă și considerație. Am întâlnit pe acolo oameni de toate categoriile și profesiunile, de la țărani și muncitori până la profesori universitari sau foști demnitari, generali și ofițeri, care au avut un comportament exemplar. Cum au fost arhitectul Enescu și inginerul Ghiolu, ambii profesori universitari și foști subsecretari de stat în guvernul Antonescu, cu care am lucrat în fabrica de la Aiud. Sau arhitectul Constantin Joja, unul din eminenții arhitecți ai Bucureștiului, autor de cărți de specialitate, cu care am lucrat la Capu-Midia, dormind unul lângă altul. Nimeni altul decât fratele comunistului Athanasie Joja, academician și fost viceprim-ministru în guvernul I. Gh. Maurer în acea perioadă.

Am mai întâlnit oameni deosebiți, cum au fost avocatul Augustin Bidianu din Sibiu, subsecretar de stat în guvernul Gigurtu în 1940, și profesor universitar George Scherg, șef al catedrei de limbă germană la Universitatea din Cluj, cu amândoi stând în aceeași celulă la Securitatea din Brașov în 1959-1960. De asemenea pe Viorel Tănase, care a trecut de 100 de ani.

Nu mai vorbesc de camarazii și prietenii mei din cele trei loturi, ca farmacista Ancuța Bânda (Banea), Dumitru Banea, preot Ioan Florea, Ioan Fulea, Octavian Balaban, Traian Mitratan, Ilie Popa, Ilie Dumitrescu, Aurel Leșanu, Cornel Deneșan, Septimiu Râmboiu, Luca Călvarășan, Mircea Ovidiu Mureșan și alții, alături de care mi-am petrecut cei mai frumoși ani din viață.

Care au fost determinările politico-sociale ale înființării Asociației Foștilor Deținuți Politici din județul Sibiu și ce obiective și-a propus să realizeze?

Imediat după evenimentele din decembrie 1989, la începutul lunii ianuarie 1990, după ce a luat ființă Asociația Foștilor Deținuți Politici din România, o seamă de foști deținuți politici din Sibiu, în frunte cu Aurel Maxim, Liviu Popa, Grigore Lechințan, Gabriel Constantinescu și subsemnatul, sub lozinca „Uniți în suferință, uniți în libertate”, în prezența a peste 600 de foști deținuți politici întruniți la Casa Armatei, am pus bazele Asociației Foștilor Deținuți Politici – filiala Sibiu, sub președinția judecătorului Grigore Lechințan, fost deținut politic, veteran și invalid de război, și un comitet compus din cei amintiți mai sus, secretar fiind d-l Zaharie Urdea, care îndeplinește cu cinste această funcție și în prezent. Președinții s-au mai schimbat pe parcurs, după Grigore Lechințan urmând Aurel Maxim, preot Gheorghe Bogdan și, în prezent, autorul acestui interviu.

Scopul a fost acela de a ne afilia Asociației pe țară și a ne însuși obiectivele comune, care au fost: condamnarea regimului comunist, ca regim de teroare și dictatură; deconspirarea Securității ca poliție politică; anularea din oficiu a tuturor condamnărilor politice (ceea ce, din păcate, nu s-a înfăptuit) și repunerea în drepturi a tuturor foștilor deținuți politici, și mai ales a acelora cărora în mod abuziv li s-au confiscat averile sau li s-au aplicat alte sancțiuni de către regimul comunist, cu interzicerea practicării unor profesiuni ca: preot, profesor, magistrat, ofițer și altele.

Câți membrii au fost luați în evidență la înființarea Asociației Foștilor Deținuți Politici din județul Sibiu (pe sexe, medii: urban-rural) și câți mai supraviețuiesc în prezent?

Înainte de a răspunde la această întrebare, trebuie să fac mai întâi unele precizări. Din Asociația Foștilor Deținuți Politici, fac parte diferite categorii de persoane, persecutate de regimul comunist sub diferite forme, așa cum îi voi arăta în ordine cronologică:

a) Foștii prizonieri de război, capturați de către URSS, după 23 august 1944, adică după încheierea ostilităților din partea României, și ținuți la munci forțate în regim de condamnați politici, între 1-5 ani. Din păcate, dintre cei cca 150 000 de prizonieri, mulți au murit în URSS, în țară întorcându-se foarte puțini și, culmea ironiei și a barbariei comuniste, unii dintre ei au fost luați de la graniță și aruncați în temnițele comuniste pentru mulți ani, mai ales ofițeri și generali, unde și-au găsit sfârșitul.

b) Etnicii germani (cca 50 000) sași, dar mai ales multe femei, deportați în ianuarie 1945 în URSS la munci de reconstrucție, unde au murit mulți, iar supraviețuitorii s-au întors în țară după 1-5 ani.

c) Diferiți fruntași ai partidelor Național-Țărănesc, Național-Liberal și Social-Democrat.

d) Marea masă de legionari, din care mulți elevi de liceu și studenți arestați începând cu noaptea de groază din 14 spre 15 mai 1948.

e) Parte din preoții și credincioșii greco-catolici care, în toamna lui 1948, au refuzat să-și lepede credința și să renunțe la bisericile lor.

f) Unii membri ai cultelor și sectelor religioase.

g) Strămutații din diferite orașe și sate pe motiv că sunt capitaliști sau chiaburi, casele lor fiind luate de autoritățile comuniste pentru diferite destinații. Mulți țărani care s-au opus colectivizării.

h) Urmașii celor de mai sus (soț sau soție).

În timpul cât a funcționat comisia județeană pentru aplicarea decretului 118/90, din care au făcut parte și următorii membri ai Asociației: Grigore Lechințan, Liviu Popa, Zaharie Urdea, Nicolae Dobrotă și subsemnatul, au trecut prin mâinile noastre, din 1990 până în 1998, peste 4200 de dosare cu astfel de cazuri.

Majoritatea au fost bărbați din orașele Sibiu și Mediaș, cca 3000 de persoane de toate profesiile, iar restul de 1700 de femei de etnie germană deportate, în URSS, condamnate politic sau strămutate, precum și urmașele celor de la punctele 1 -7. Desigur, mulți au fost și din comunele județului.

În prezent, după evidențele noastre, mai existăm cu toți cca 500, dintre care foști deținuți politici propriu-ziși – cca 80. *(Va urma)*

A consemnat
Col (r) Victor Neghină

FIICE ALE ACELEIAȘI LUPOAICE

(urmare din pag. 5)

noaptea de 29 spre 30 noiembrie 1938, Codreanu și 13 militanți ai Gărzii de Fier sînt uciși prin strangulare, din ordinul lui Carol II și al consilierilor săi.

Instaurată o dictatură regală care încearcă într-un mod stîngaci și grotesc să imite regimurile cu partid unic, regele, "pentru a convinge Occidentul asupra intențiilor sale" (10), încredințează Afacerile Externe lui Grigore Gafencu, cel care, ca unul ce fusese deja subsecretar al aceluiași departament în guvernul Vaida din 1932, reprezintă continuitatea politicii externe românești. Vizita lui Gafencu la Roma nu obține mari rezultate. Mussolini, cu care se întreține la Palazzo Venezia, aduce în discuție planuri "privitoare la relațiile sale cu țări mai apropiate Italiei și intereselor sale. Vorbea cu simpatie de Ungaria. Sublinia cu evidentă plăcere noua politică jugoslavă. Axa, zicea, nu-i doar un pact între două mari Puteri, ci un întreg sistem politic menit să reorganizeze Estul european. Ungurii o înțelesesră primii. Jugoslavia o înțelegea la rîndul ei. Aceste două popoare priveau spre Roma" (11). Dar România, atunci? "Judecata lui Mussolini despre Statele Estului «care încă nu înțelegeau» a fost severă. Ce semnificație aveau garanțiile anglo-franceze? [...] Occidentalii se ocupau de ceea ce nu-i privea" (12).

Un an după aceea, cuvintelor le-au urmat faptele și România a cules fructele deosebit de amare ale liniei politice urmate de guvernele care se succedaseră la conducerea țării după războiul european. Astfel, la 30 august 1940 miniștrii de Externe ai *Reich*-ului și Italiei, Joachim von Ribbentrop și Galeazzo Ciano, pronunță la Viena o decizie de arbitraj (13) care reglementează problemele dintre România și Ungaria "cu privire la teritoriul de retrocedat Ungariei" (14). Transilvania de Nord, cu Oradea, Clujul și ținutul secuiesc, revine Budapestei. "Teritoriul român atribuit Ungariei va fi evacuat de trupele românești într-un termen de 15 zile și remis în bună ordine acesteia" (15). E sfîrșitul "României Mari" născute din victoria Triplei Înțelegeri.

Dar e și sfîrșitul regimului oligarhic care a dus țara la dezastru. Generalul Ion Antonescu, care ajunge la putere în urma insurecției populare din 3 septembrie 1940, în luna următoare îl trimite "în misiune" (16) la Roma pe ex-ministrul Mihail Manoilescu, pentru a propune constituirea unei comisii mixte italo-germane însărcinate să cerceteze violarea de către partea ungară a obligațiilor derivate din arbitrajul de la Viena. În noiembrie, Antonescu vine el însuși a Roma, însoțit de ministrul de Externe Mihail Sturdza; denunță ca greșit și nedrept arbitrajul de la Viena, deplînge tratamentul la care sînt supuși românii în teritoriile cedate Ungariei, cere să li se acorde acestora un statut similar celui al minorității germane, insistă ca ungurii să-i lase să reintre în Transilvania de Nord pe românii expulzați și să le restituie bunurile confiscate.

În acel moment, principalul obiectiv al politicii externe de la București consta în restaurarea integrității teritoriale a Statului Român. Ca aceasta să se întîmple, a trebuit însă așteptată ziua de 18 ianuarie 1945, cînd executivul Italiei ocupate de angloamericani a anulat arbitrajul de la Viena. Hotărîrea guvernului lui Ivanoe Bonomi satisface România, dar nu trebuie uitat că pasul întreprins de Consiliul de Miniștri trebuie considerat în contextul raporturilor care în acel moment legau Italia de Aliați (17). Cu alte cuvinte: România a fost premiată de învingători pentru trădarea înfăptuită la 23 august 1944 de oamenii lui Mihai I de Hohenzollern-Sigmaringen, în timp ce Ungaria era pedepsită pentru că rezistase pînă la capăt.

(În românește de **Răzvan Codrescu**)

(10) Henri Prost, *op. cit.*, p. 125.

(11) Grigore Gafencu, *Ultimi giorni dell'Europa. Viaggio diplomatico nel 1939*, Rizzoli, Milano, 1947, p. 132.

(12) Grigore Gafencu, *op. cit.*, pp. 132-133.

(13) Diktatul de la Viena (cunoscut și ca Al doilea arbitraj de la Viena) prin care România a fost silită să cedeze aproape jumătate (43.492 km²) din teritoriul Transilvaniei în favoarea Ungariei horthyste. *(N. trad.)*

(14) "Lodo del Belvedere (Vienna, 10 agosto 1940)", în Amedeo Giannini, *Le vicende della Rumania (1878-1940)*, Istituto per gli Studi di Politica Internazionale, Milano, 1941, p. 210.

(15) *Ibidem*.

(16) Giuliano Caroli, "I rapporti italo-romeni nel 1940. La visita di Antonescu a Roma", în *Rivista di Studi Politici Internazionali*, a. XLV, n. 3, 1978, pp. 373-404.

(17) Valeriu Florin Dobrinescu, Ion Pătroiu, Gheorghe Nicolescu, *op. cit.*, p. 381.

NICU NAUM: PREZENT!

Numărul 86 al revistei *Rost* a fost închinat în această primăvară unei mari figuri mărturisitoare, pe care am încredinţarea că Dumnezeu o proslăveşte în ceruri tot atîta pe cît oamenii o ignoră pe pămînt. Pun şi eu mărturia mea că Nicu Naum a fost poate omul cel mai curat, mai inimos şi mai discret pe care l-am cunoscut vreodată în carne şi oase. Nu mai sînt să mărturisească despre el fraţii de cruce de odinioară, cu care a înfruntat prigoanele istoriei şi a pribegit de-a lungul şi de-a latul unei lumi care nu l-a meritat nicăieri şi niciodată. Pot însă mărturisi îndestul nu puţini purtători ai crucii exilului, care au avut în el măsura vie a *credinţei nelimitate*. Şi dacă n-ar mărturisi ei, ar striga pietrele, de la Montréal pînă la Bucureşti. Iată şi aici cîteva extrase din evocările pe care le-am primit la Redacţie cu prilejul împlinirii a 10 ani de la trecerea lui Nicu Naum la cele veşnice. *(R. C.)*

ROST

Revistă de cultură creştină şi politică

Pro şi contra Catedralei Mîntuirii Neamului *de Claudiu Târziu*

Mărturisirea pascală *de Constantin Mihai*

Creştinismul arab *de Stelian Gombos*

Despre Antonescu, legionari şi nevoia de spirit critic *de Alexandru Racu*

an VIII • nr. 86 • aprilie 2010 • 5 lei • 5 € www.rostonline.org

"Ne-am cunoscut în ziua de Crăciun a anului 1981 la Biserica «Buna Vestire». Eram veniţi de 3 zile din cîmpul de refugiaţi din Latina. Eram – şi eu, şi soţul meu – speriaţi, dezorientaţi... [...]. Din toţi cei care erau în biserică, un singur Om s-a desprins ca o umbră de lîngă perete, unde avea un loc discret, pentru a asculta slujba şi a nu se face remarcat prin nimic. Acest Om era Nicu Naum. Ne-a întrebat unde sîntem cazaţi, de cînd sîntem veniţi, şi ne-a dat primele noţiuni de supravieţuire [...], şi ne-a lăsat numele lui şi telefonul, rugîndu-ne să-l căutăm dacă sîntem în impas. [...] De atunci D-l Naum a fost pentru noi Familie, Patrie, Prieten, şi a fost prezent în viaţa noastră la toate evenimentele, bune sau mai puţin bune. [...] Şi să nu se creadă că era monopolizat de noi: era prezent în viaţa întregii comunităţi româneşti, ajuta pe toată lumea în limita posibilităţilor şi nu zicea niciodată nu cînd era rugat să ajute pe cineva. Mergea la spitale, să facă vizite dacă cineva avea probleme, făcea curse cu maşina pentru a da o mînă de ajutor celor în nevoie [...]. Era nelipsit de la biserică duminică de duminică, indiferent de intemperiile naturii, care nu lipseau la noi. De o discreţie rar întîlnită, a fost şi a rămas *un Om respectat şi iubit* de toţi cei care l-au cunoscut". **(Sarmiza, Puiu şi Hortensia Mircescu)**

... Nea Nicu était une personne qui m'a marqué malgré mon bas âge et je ne peux me rappeler de lui que par ses bonnes actions et sa façon d'être un modèle de bienfaisance. Entre autres, je peux me souvenir de sa gentillesse envers des personnes qu'il connaissait si peu ainsi que son habileté de répandre un bonheur autour de lui. Il avait une façon d'aborder les gens ; il trouvait toujours un point commun à partager ce qui le rendait une personne agréable étant donné la facilité de s'y attacher. Unique comme il était, il a su me marquer avec les petites gâteries qu'il m'apportait quand il nous rendait visite. Durant toute sa vie, il a apporté sa touche de bonheur dans nos vies et c'est ainsi que je vais m'en souvenir. ["... Nea Nicu era o persoană care m-a marcat în ciuda vîrstei mele fragede şi-mi amintesc de dînsul prin gesturile frumoase şi prin felul lui de a fi un model de altruism. Printre altele, îmi amintesc de bunătatea cu care trata persoanele din jurul lui, chiar dacă nu le cunoştea. Avea un fel special de a aborda oamenii; găsea întotdeauna un punct de interes comun, făcîndu-se agreabil şi uşor abordabil. Unic cum era, mi-a lăsat o amintire vie prin micile atenţii pe care mi le acorda la fiecare vizită. Pe tot parcursul vieţii sale, a adus o undă de fericire în vieţile noastre. Aşa am să-mi amintesc de el".] **(Petru Pană)**

"Nea Nicu era unic chiar printre cei din *leatu'* lui, un ***creştin*** în sensul pur al cuvîntului. Întrebat fiind de un prieten cum a reuşit să ardă toată viaţa pentru acelaşi ideal, nea Nicu i-a răspuns: «Să vină după mine cel ce crede nelimitat!». Dedicat cauzei poporului său, încerca înainte de toate să pună în practică învăţătura creştină: «Ajută-ţi aproapele fără să-l judeci!».

Ca fizic, nea Nicu este omul fără vîrstă, cu zîmbetul aninat permanent în colţul buzelor, dovada unei tinereţi fără bătrîneţe. Pe umerii obrajilor puţin proeminenţi stăteau nişte ochelari cu ramă aurie şi o privire veselă, arareori încruntată.

Nea Nicu a fost punctul de întîlnire între vechea emigraţie românească şi cea nouă. Ştia pe toată lumea, cu toată istoria... [...] Cum se face că nea Nicu cunoştea şi era cunoscut şi de o mare parte a noii emigraţii româneşti? Nea Nicu îl aştepta pe noul venit la intrarea în Biserica «Buna Vestire», în partea dreaptă a uşii, acolo unde astăzi se găseşte icoana Arhanghelului Mihail. De acolo se îndrepta spre noul venit, întrebîndu-l de nume, de unde vine din România, ce meserie are etc. Scopul acestui interogatoriu era de a-l încredinţa unui emigrant mai vechi, deja stabilit, şi-n acest fel să-l ajute la o mai rapidă adaptare.

Nea Nicu, «pompistul de la colţul străzii», cum îi plăcea să se numească, era acolo pentru cine avea nevoie. Cine voia să intre, intra, se alimenta cu ziare, reviste, cărţi de autori puşi la index în România comunistă... Ne spunea tuturor că avem datoria de a ne alimenta la mai multe izvoare, pentru a ne forma o opinie cît mai aproape de adevăr... " **(Lia şi Viorel Pană)**

Nicu Naum cu Părintele Calciu şi fam. Popa

"Veneam din plin comunism... Ce va fi cu mine în această lume? Cum voi supravieţui fără să-mi rup continuitatea vieţii?!... M-am dus la biserică, iar acolo am întîlnit un om, o lumină, un zîmbet pe care nu-l voi uita niciodată. El este cel care m-a ajutat să ies din starea de conflict interior pe care o trăiam intens. Nenea Nicu este cel care, prin tot ce făcea sau spunea, constituia acel exemplu viu al păsării Phoenix, dar multiplicat perpetuu. Viaţa i-a fost potrivnică, zborul întrerupt, şi totuşi la fiecare cădere explozia de iubire arzătoare devenea o noua înălţare... La fiecare lovitură de bici primită de la viaţă, parcă tot mai mulţi din jurul lui îl îndrăgeau şi îl urmau. [...]

Pentru a încerca să mă explic, voi face o paralelă: acum vreo 3-4 ani, *Statistiques Canada* publica un studiu prin care se aprecia că o mamă exercită, după nomenclatorul de meserii, nu mai puţin de... 525 tipuri de intervenţie (meserii) pentru a-şi creşte copilul! Pentru a înlocui o mamă, este nevoie aşadar de 525 tipuri de tehnicieni sau funcţionari care să asigure banda rulantă a industriei de formare a copilului! [...] Permiteţi-mi să vă mărturisesc că, atunci cînd l-am cunoscut pe nenea Nicu, mă simţeam foarte imigrant, adică foarte copil, neajutorat într-o lume nouă de oameni mari. [...] Or, el, la modul inconştient, ca şi în exemplul cu mama, exercita pentru noi, în special cei nou veniţi, acele 525 de meserii – cu care ne ajuta mai mult decît tot sistemul de la imigraţie. [...]

Din punctul de vedere al omului occidental, pare că nenea Nicu şi-ar fi irosit viaţa: a pierdut prea mult timp pentru faptele lui sînt prezente şi astăzi, precum florile de la mormîntul său..." **(Şerban Popa)**

PARASTAS LA SF. ILIE GORGANI

Joi 29 aprilie 2010, de la ora 10.00, la Biserica Sf. Ilie-Gorgani din Bucureşti, la iniţiativa d-lui J.-V. Iamandi, părintele profesor Vasile Gordon a oficiat o slujbă de pomenire a cîtorva figuri marcante ale luptei anticomuniste din România (parte morţi în ţară, parte în exil): *Nicu Naum, pr. Gheorghe Calciu, Zaharia (Zahu) Pană, Dumitru (Tache) Funda, Ionel Zeană, Dumitru Paceag*. Au fost prezenţi foşti deţinuţi politici sau urmaşi ai acestora, precum şi reprezentanţi ai presei de dreapta. Au luat cuvîntul pr. prof. Vasile Gordon şi scriitorul Marcel Petrişor (care i-a cunoscut – în temniţă sau în libertate – pe toţi cei pomeniţi, iar cu unii a fost prieten foarte apropiat). *(V.A.M.)*

Exilul în spaţiul occidental l-a adus pe părintele Gheorghe Calciu în proximitatea unei alte abordări a existenţei din punctul de vedere al concepţiilor cosmologice curente. Probîndu-şi din nou nu doar maleabilitatea şi profunzimea intelectuală, ci şi o extraordinară adaptabilitate pastorală, părintele Calciu a ţinut o serie de cuvîntări pe teme încadrabile atît în genul apologetic, cît şi în cel catehetic, menite să contrabalanseze tentaţiile pe care derapajele de tip raţionalist le provoacă prin vulgarizarea ştiinţei. El însuşi avînd o pregătire ştiinţifică remarcabilă pentru un preot – a fost arestat ca student la Medicină în anul IV –, părintele Calciu a putut radiografia ambalajele deceptive ale unora dintre speculaţiile "ştiinţifice" contemporane. Întrucît au fost foarte bine receptate dincolo de ocean, cuvîntările sale au fost tipărite şi în România[1] şi stau la îndemîna oricărui predicator, catehet sau apologet în căutarea pildei înaintemergătorilor.

În *Apocalipsa şi ştiinţa*[2] el observă coincidenţa teoriilor ştiinţifice esenţialmente materialiste ale astrofizicienilor Fred Adams şi Greg Laughlin de la Universitatea din Michigan cu imaginea sfîrşitului lumii aşa cum este ea consemnată la *Matei* 24, 14, în *Cuvîntarea eshatologică a Mîntuitorului*. Părintele Calciu semnalează că, fiind evident că Adams şi Laughlin nu au introdus în premisele simulării lor elementele biblice, ceea ce a spus Hristos se adevereşte în susţinerile oamenilor de ştiinţă atei[3], chiar peste opoziţia lor. Părintele spune: "cei doi oameni de ştiinţă afirmă că civilizaţiile vor migra în spaţii paralele, adică acolo unde viaţa încă va mai fi posibilă. În Biblie se vorbeşte

Părintele Calciu nu cade în rătăcirea vreunui *aggiornamento* ortodox. Interpretările lui se plasează aici, aşa cum vom vedea în toate celelalte texte ale sale din aceeaşi categorie, într-un registru în care se găsesc şi scrierile patristice şi care este jalonat de convingerea că informaţia "ştiinţifică" a Sfintelor Scripturi nu are nimic "depăşit"[6]. Fără să minimalizeze "mesajul ştiinţific" biblic – abordat ca ştiinţific doar prin raportare apologetică la noile teorii lumeşti –, ori să justifice Scriptura prin interpretări alegorice, ori să caute cu tot dinadinsul suprapuneri cu academismul ştiinţific, părintele Calciu izbuteşte fără eforturi inutile să strămute interesul asupra elementului spiritual: "...după instalarea celor buni în Împărăţia lui Dumnezeu – cer nou şi pămînt nou –, istoria materiei devine caducă. Vor trăi numai spiritele noastre, sufletele celor buni, în fericire eternă, în forme spiritualizate. În timp ce materia va merge treptat spre nimicire şi dispariţie în nefiinţa de unde a fost adusă la fiinţă, prin cuvînt, de Dumnezeu, sufletele noastre, eliberate de griji şi de orice constrîngeri materiale, vor trăi în fericire şi în contemplarea Sfintei Treimi"[7].

În textul *Un izvor de antimaterie*[8] părintele Calciu are în vedere teoriile despre antimaterie, dintre care cea mai subtilă pare să fie cea a lui Ştefan Lupaşcu – lumea antimateriei e o lume ce se interpune între noi şi Dumnezeu –, şi găseşte că ele sînt "o încercare a oamenilor de a trece în lumea spirituală fără saltul mistic al creştinilor, în special al celor cu viaţă îmbunătăţită". Însă el fixează rapid colosala eroare a acestor teorii, "pentru că antimateria este tot materie. Şi chiar dacă am merge, mental, spre o cunoaştere a lumii antimateriei, de nu-l descompune prin ciocniri violente"[9]. O explicaţie ştiinţifică închegată nu există, iar una satisfăcătoare nu poate fi decît mistică. Bineînţeles că cei care au o încredere de tip pseudo-religios în "viitoarele descoperiri ale ştiinţei" vor continua ceea ce este o "eludare a cauzei primare, a elementului primordial şi generator al întregului univers, ca şi a regulilor pe care le-a fixat evoluţiei universului, adică a lui Dumnezeu" deoarece "Nu cu ochii fizici şi nici cu telescoape puternice Îl pot oamenii descoperi pe Dumnezeu, ci numai cu ochii inimii"[10]. Deşi părintele Calciu nu o pomeneşte – probabil pentru a nu face dificilă lectura –, există şi o recentă teorie intermediară, cea a "design-ului inteligent", dar care, nici ea, nu reuşeşte să împace pe nimeni.

Autorul nu urmăreşte însă nici catalogarea teoriilor ştiinţifice şi nici vădirea cu tot dinadinsul a ineficienţei ori inadecvării acestora pentru explorarea unei lumi care nu e făcută nici doar din materie şi nici doar din materie şi energie, ci e făcută dintru toate acestea, dar şi întru spirit. Autorul urmăreşte, aşa cum am mai spus, să sprijine şi să înlesnească o înţelegere spirituală a lumii. "Fără îndoială că numai pronia divină a pus hotar antimateriei să nu distrugă materia organizată, pentru că, în conformitate cu legile *ineluctabile* ale materiei, atracţia opuselor trebuia să se petreacă din clipa începutului şi violenţa să fi reîntors totul la energia pură. Dar Dumnezeu a creat lumea pentru o istorie a mîntuirii care trebuie să se petreacă în timp. Sigur, nu este nici o legătură între conceptul ştiinţific privind sfîrşitul lumii şi sfîrşitul lumii proorocit de *Apocalipsă* şi Iisus Hristos în *Cuvîntarea*

MODELE APOLOGETIC-CATEHETICE ÎN PROPOVĂDUIREA PĂRINTELUI CALCIU

despre un cer nou şi un pămînt nou, pe care Dumnezeu îl va institui după *Judecata din urmă*, în care vor trăi cei drepţi. Fără să vrea, cei doi astrofizicieni vorbesc despre spaţiile în care viaţa va fi posibilă, dar nu dau nici o sugestie cum ar fi acele spaţii şi cum se poate ajunge la ele. Sfîntul Apostol Petru, prin inspiraţia Sfîntului Duh, ne descoperă cum va fi acest lucru. El se adresează credincioşilor şi repetă, în altă formă, cuvintele Domnului despre strîmtorarea din urmă şi despre apostazia multora care vor întreba, cu intenţie rea, unde este făgăduinţa revenirii Domnului pe pămînt, din moment ce toţi părinţii care L-au aşteptat au murit. Dar, spune Petru, pămîntul a răsărit, la început din apă, cînd Dumnezeu a poruncit apelor să se retragă, şi tot prin apă, prin potop, păcatul de atunci a fost înecat"[4]. Apoi sînt citate pasajele relevante asupra chestiunii din *2 Petru*, şi anume versetele 3: 7, 10 şi 12-13. Părintele semnalează că "şi Sfîntul Petru vorbeşte despre arderea stihiilor şi a stelelor, a întregului cer şi a pămîntului, cu vuiet mare, ceea ce înseamnă că va fi o explozie generală, aşa cum o văd cei doi oameni de ştiinţă [...], dar Dumnezeu va crea ceruri noi şi un pămînt nou, potrivit făgăduinţei Sale. În acest pămînt nou va locui dreptatea, adică cei drepţi, fără nici o răutate. Şi aici există o surprinzătoare asemănare cu supoziţia spaţiilor paralele emisă de Adams şi Laughlin. Numai că acest spaţiu paralel este creat de Dumnezeu pentru cei drepţi, lucru pe care cei doi oameni de ştiinţă nu l-au gîndit sau n-au putut să-l gîndească. În legătură cu acest spaţiu paralel sau universuri paralele, Ştefan Lupaşcu, un om de ştiinţă român care a trăit în Franţa, vorbeşte despre el sau despre universuri paralele, în sensul de antiunivers, aşa cum vorbeşte despre antimaterie. După el, simplificînd lucrurile, antiuniversul este un spaţiu aspaţial mai aproape de Dumnezeu, mai asemănător structurii ideale şi total spirituale a lui Dumnezeu. În acest sens, Lupaşcu este mult mai aproape de lucrurile spirituale decît sînt cei doi oameni de ştiinţă"[5].

Bineînţeles, părintele Calciu mai identifică şi coincidenţe de acelaşi tip între susţinerile celor de la Universitatea din Michigan cu revelaţia textului ioanic despre apocalipsă.

acolo înainte nu ne rămîne să ne salvăm decît tot prin saltul în gol al spiritului, în sensul Sfîntului Maxim Mărturisitorul, care spune că celor care încep apropierea de Dumnezeu li se deschide în faţă un gol imens, un neant, în care, după un exerciţiu îndelungat, trebuie să te arunci; şi atunci Dumnezeu trimite îngerul Său *care pe mîini te va ridica, pentru ca nu cumva să se zdrobească de piatră piciorul tău* (*Psalm 90*: 11-12)". Construcţia pur teologică a părintelui Calciu se alcătuieşte în jurul unei recente descoperiri a observatoarelor astronomice americane: un izvor de antimaterie deasupra galaxiei noastre, într-un loc socotit pînă de curînd pustiu. "Dar ceea ce este minunat este faptul că o putere din afara lumii ţine această antimaterie departe de materia universului nostru, pentru a

eshatologică, decît numai în planul modalităţii sfîrşitului, nu şi al timpului hotărît [...] Oamenii de ştiinţă prevăd milioane de ani pînă ce universul îşi va consuma propria materie, care va intra într-o decrepitudine normală, prin uzură. Ei uită că, deasupra timpului şi a societăţii de consum, stă *Providneţa divină*, care, o dată retrasă, va permite, în orice clipă aleasă de Dumnezeu, invadarea materiei de către antimaterie, catastrofală, în care totul va dispărea, rămînînd numai energia pură" (*2 Petru* 3: 7-10).

În *Materie şi antimaterie*[11] părintele Gheorghe Calciu face explicită o demonstraţie care era numai subînţeleasă în cele două texte anterioare, anume că "Lumea îşi va reconsidera modul de înţelegere al creării universului. Nu numai odată, ci de numeroase ori. Au făcut-o şi o vor mai face. Adevărurile proclamate cu orgoliu şi autoritate sînt declarate falsuri, chiar de cei ce le-au susţinut ca adevăruri absolute. În ultimul timp, dovedirea falsităţii *adevărurilor ştiinţifice* asupra universului, care se întîmplă chiar şi de mai multe ori pe an, i-au făcut pe oamenii de ştiinţă ceva mai prudenţi. Ei declară: *Dacă nu se va întîmpla cum credem noi, va trebui să refacem toate teoriile de pînă acum*. Dar nu se întorc la Dumnezeu! În lumina Bibliei, teoria creaţiei şi a providenţei divine, care conduce imbatabil lumea spre destinul ei de mîntuire sau de pierzanie, niciodată această teorie sacră nu a fost infirmată. Dimpotrivă, fiecare eşec al ştiinţei umane orgolioase şi eronate apropie lumea de adevărul divin al creaţiei, chiar dacă materialiştii se încăpăţînează să reducă minunea lumii la universul minuscul al eprubetei".

Continuînd teza autorului putem spune că teoriile cosmologice ştiinţifice atee devin o materie care este anti-materie pentru ele însele, auto-pulverizîndu-şi imaginarul conceptual a cărui instabilitate nu poate fi vindecată decît prin accederea în dimensiunea mistică. În textele precedente, care au fost prezentate aici în succesiunea apariţiei lor – succesiune întemeiată şi de continuitatea lor –, teoriile astrofizicienilor sînt rezumate de părintele Calciu la ideea că "universul apărut din non-existenţă, tinde spre sursa lui, non-existenţa"[12].

Lucian D. POPESCU

[1] Gheorghe Calciu Dumitreasa, *Rugăciune şi lumină mistică*, Ed. Dacia, Col. "Homo Religiosus", Cluj-Napoca, 1998.
[2] *Ibidem*, pp. 11-17.
[3] *Ibidem* p. 15.
[4] *Ibidem*, pp. 15-16.
[5] *Ibidem*, p. 16.
[6] Ieromonah Serafim Rose, *Cartea Facerii, Crearea lumii şi omul începuturilor*, Ed. Sofia, Buc., 2001, p. 59.
[7] Gheorghe Calciu Dumitreasa, *op. cit.*, p. 17.
[8] *Ibidem*, pp. 18-22.
[9] *Ibidem*, p. 20.
[10] *Ibidem*, pag.21.
[11] *Ibidem*, pp. 23-27.
[12] *Ibidem*, p. 28.

Textul următor, *Cearta astrofizicienilor*[13] le continuă pe cele precedente oprindu-se la cea mai nouă teorie asupra existenţei universului care pare să-şi afle rădăcini şi în psihismele unor "ştiinţifici" angoasaţi de coşmarul sfîşitului universal: "universul este într-o expansiune continuă şi [...] el se va lărgi la infinit". Bineînţeles că şi această teorie porneşte de la postulatul Big Bang-ului, e despre care părintele Calciu remarcă faptul că este "una dintre cele mai comode teorii ştiinţifice ale epocii noastre" care "conţine următoarele elemente teoretice: la început materia era foarte concentrată, timpul şi spaţiul erau conţinute într-un singur punct de concentrare maximă a materiei şi, deodată – şi fără explicaţie –, punctul acesta face explozie, începe să se desfacă asemenea unui boboc în floare, ca într-o ploaie de artificii. Pentru cei ce admit această teorie, se pune problema cantităţii de materie pe care o conţine universul nostru şi care îi este viitorul. Una dintre minunile durării lumii o constituie constatarea că universul nostru conţine numai 20% din materia necesară echilibrului său. [...] Aceasta înseamnă că întreg universul este într-un echilibru absolut precar sau [...] la *punctul densităţii critice*[14]".

Or, concluzia accesibilă oricui în legătură cu insuficienţa teoriilor de acest tip este că "Este foarte greu pentru un om de ştiinţă să admită că ceva există a fost creat şi preferă să rătăcească în teoriile lui insuficiente, chiar şi pentru cea mai simplă minte logică, decît să admită un Creator divin"[15].

"[...] în fond, omul se teme de Dumnezeu, dar nu cu frica despre care Scriptura spune că este începutul înţelepciunii" (*Pilde* 9: 10). Or, resursele cunoaşterii profane sînt fatalmente mărginite şi cantonate într-un materialism impropriu fiinţei umane. Autorul discerne o sentinţă irevocabilă prin care se autocondamnă practicanţii ateismului ştiinţific şi cei ai ştiinţelor atee de orice coloratură, prin reducţionismul lor materialist: "Ştiinţele vor înceta odată, pentru că ştiinţa intelectuală este mărginită. Va veni o vreme cînd ceea ce vedem noi acum ca prin oglindă vom vedea faţă către faţă. Cu frică de Dumnezeu sau fără frică de Dumnezeu, se vor înţelepţi înţelepţii acestei lumi cu o înţelepciune adevărată şi ceea ce pare astăzi nebunie va deveni cunoaştere, iar cunoaşterea va fi nebunie înaintea lui Dumnezeu şi a celor care Îl cunosc"[16].

În textul *Dumnezeu, creator şi arhitect*[17] părintele Calciu se apleacă asupra altei direcţii a explorărilor ştiinţifice, care nu este nici calitativ, nici instrumental diferită de cea observată anterior, direcţia cercetării genetice. Din punct de vedere ştiinţific imaginea este următoarea: "Laboratoarele iau părţi din secvenţa lanţului de gene şi le analizează, depozitîndu-le în banca de gene unde sînt îngheţate, dar nici întreagă secvenţă de gene nu este cunoscută, nici funcţia întregului lanţ nu este identificată. Aceste gene din depozit au o etichetă de recunoaştere, fără a se şti în întrgime ce fac ele şi cum se armonizează funcţia lor cu a întregului lanţ"[18].

Însă din punctul de vedere al spiritualităţii creştine imaginea acestei situaţii este complet diferită, înglobînd vizibilul cu insesizabilul nedemonstrabil, profanul şi sacrul, în esenţa misterului: "Minunea divină, care operează vindecarea fără altă intervenţie decît a credinţei, se realizează dincolo de înţelegere şi raţiune şi, probabil, ea constă în rearanjarea factorilor genetici dezordonaţi, într-o ordine normală. [...] Creatorul cunoaşte opera Sa în toate detaliile şi, spre deosebire de creatorul uman, care, cel mai adesea, pierde controlul creaţiei, fie artistice, fie tehnice, Dumnezeu nu pierde acest control prin providenţă. Nimic nu se schimbă în lume fără cunoaşterea şi voinţa liberă a Lui"[19].

Încă şi mai explicit concluzionează autorul în *Ştiinţa contemporană şi providenţa divină*[20]: "providenţa Sfintei Treimi nu încetează o clipă şi lumea există, şi noi existăm ca fii ai lui Dumnezeu şi sfinţi prin sfinţire, mîntuire şi durată, prin harul şi providenţa divină".

[13] *Ibidem*, pp. 28-33.
[14] Aici părintele Calciu foloseşte terminologia ştiinţifică.
[15] *Ibidem*, p. 31.
[16] *Ibidem*, p. 33.
[17] *Ibidem*, pp. 34-38.
[18] *Ibidem*, pp. 37.
[19] *Ibidem*, pp. 38.
[20] *Ibidem*, pp. 39-44.

* * *

Aceste teorii ştiinţifice, devenite "teorisme" – am încropit acest cuvînt pentru a ilustra puternicul lor element ideologic, chiar dacă promotorii lor nu îl mărturisesc – şi apoi veritabile terorisme ştiinţifice, vor dispărea, anulate de următoarele, care la rîndul lor vor fi desfiinţate de cele ce le vor succeda, fără ca vreunele să-şi poată păstra prea mult, fie şi după propriile standarde, pretenţia de valabilitate.

Însă scrierile părintelui Calciu despre teoriile cosmogonice ori genetice ale contemporaneităţii sale vor fi pururi drepte, căci, precum scrierile patristice, ele nu se întemeiază orgolios şi exclusivist pe propria înţelepciune, pe informaţiile de ultimă oră – care pot fi corecte sau eronate, dar sînt limitate de specificul surselor lor), pe raţionalisme şi pe aura noutăţii (modernitatea a devenit între timp blazare şi suficienţă post-modernă), ci pe "datele" revelaţiei dumnezeieşti. Iar cînd discursul omului este teologic, adică orientat după singurul criteriu imuabil, şi cînd omul reuşeşte să dobîndească in-suflarea Logosului, el este orientat de Adevărul Însuşi.

Un alt fel de predici

Bineînţeles că părintele profesor Gheorghe Calciu a ţinut şi predici care în limbaj comun s-ar numi "obişnuite", iar în limbaj omiletic se zic "omilie mică" sau "analitică", adică dintre cele care explică textul evanghelic verset cu verset, ori "omilie mare", "tematică" sau "sintetică", adică dintre cele care explică o singură temă aleasă din pericopa zilei. Cartea *Cuvinte vii*[21] reproduce[22] o parte dintre predicile de acest fel, cărora potrivnicia întîmpinată în viaţa de aici a părintelui Calciu le-a îngăduit să se mai păstreze.

"De multe ori v-am spus că trebuie să venim la Sfînta Scriptură nu pentru a ne desfăta pe noi, fie sufleteşte, fie intelectual, fie estetic, sau chiar informativ, ci trebuie să venim la Sfînta Scriptură ca la singura cale de mîntuire a noastră."[23]. Aceasta este ideea centrală a părintelui Calciu în ce priveşte studiul Scripturii. Imediat după ce o enunţă, el spune despre Vechiul Testament că "e un fel de învăţător către Noul Testament. În sine, Vechiul Testament nu are altă valoare decît numai că face conştient păcatul. El spune să nu ucizi, să nu furi, să nu înşeli, să nu iei averea altuia. Toate acestea sînt moduri de a conştientiza păcatul, dar nu te mîntuiesc". Iar apoi spune că în Noul Testament toate se împlinesc. "Toate efigiile Noului Testament se cheamă anti-tip. Avem anti-tipul şi tipul. Tipul este simbolul Vechiului Testament şi anti-tipul este realitatea dogmatică şi sfîntă din Noul Testament".

Aceste predici sînt foarte diferite de celelalte texte analizate pînă acum, aceasta datorîndu-se temelor şi ascultătorilor. Dar cititorul atent va observa negreşit că scopul autorului a rămas acelaşi, indiferent de instrumentarul întrebuinţat: apropierea omului de Dumnezeu. Iar sensibilitatea extraordinară a părintelui Calciu provenea din faptul că suferinţa pe care o purtase în întreaga sa viaţă îl făcea foarte atent la suferinţa aproapelui. Nu era o simpatie sentimentală, ci o înţelegere tainică a sensului suferinţei, pe care, parafrazîndu-l pe Paul Claudel, o exprima astfel: "Dumnezeu nu a venit în lume pentru a eradica suferinţa, Dumnezeu nu a venit în lume nici măcar ca să o explice. Dumnezeu a venit în lume ca să umple suferinţa umană cu prezenţa Lui".

Pentru exemplificarea omileticii tematice a părintelui Calciu am ales predica "Bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr"[24]. Este o predică rostită în America, înainte de 22 decembrie 1989, dar care aztăzi este potrivită în cea mai mare măsură şi românilor din România:

Lazăr n-a făcut nici un bine, pentru că n-a putut să facă bine. El doar a stat cu umilinţă la poarta bogatului rugînd pe Dumnezeu şi acceptînd toată suferinţa sa fără să cîrtească. Bogatul n-a făcut nici un rău, dar nici bine n-a făcut. El mînca şi se veselea, dar din fărîmăturile de la masa lui nu dădea săracului Lazăr. A nu face bine este un păcat. Linia aceasta care desparte binele de rău este aşa de subţire ca un fir de aţă invizibil. Trebuie să fii foarte atent. Degeaba spui: eu nu fac rău, dar nu fac nici bine; nu mă interesează ce face altul, îmi văd de treaba mea, sînt cinstit, merg bine, am bani la bancă, mi-am cumpărat case... Dar n-ai făcut nici un bine, nu te-a mişcat suferinţa celuilalt. Nu te-a mişcat să dai în dar lui Dumnezeu, nu te-a mişcat să legi rana celui căzut, nu te-a mişcat să cercetezi pe cel de la spital sau pe cineva bolnav în casă. N-ai zis nimănui: eşti un om bătrîn, hai să te duc eu la spital sau la doctor! Ai stat, ai trecut ca un lemn prin toată lumea aceasta o viaţă întreagă şi tu crezi că firul acesta, subţire ca o zare, te-a despărţit pe tine de cel rău. Şi nu este adevărat. Toată această viaţă a ta ai fost de partea cealaltă a firului care separă binele de rău. Pentru că spun Sfinţii Părinţi aşa: răul nu are fiinţă, el este numai înlocuirea binelui, căci acolo unde binele nu se face, se instalează răul. Dacă n-ai făcut bine, atunci ai făcut rău, să ştii, pentru că trăim într-o lume nebună, de suferinţă, de războaie, de dureri, de crime, de sărăcie.

Foarte bogată este America şi noi sîntem oarecum bogaţi. Dar sînt şi mulţi săraci, vedeţi cîtă lume săracă este? Nicăieri nu am văzut aşa mulţi cerşetori cum vedeţi în America. Am fost în Europa, am colindat, dar n-am văzut aşa mulţi cerşetori, homeless sau nebuni care să umble pe străzi, să doarmă iarna, să îngheţe şi să moară chiar pe străzi. Pentru că există în America ceva care ţine de bogat, de omul căruia i-a rodit ţarina. Toată ţarina Americii noastre este foarte roditoare, mă refer nu numai la pămînt, mă refer la mintea americană; creierele pe care le aduc din alte părţi sînt foarte roditoare, fac tot felul de lucruri, dar toate le fac pentru viaţa aceasta. Nu se gîndesc la Dumnezeu. Omul de rînd se gîndeşte, dar cei de sus nu se gîndesc la Dumnezeu, pentru că sînt copleşiţi de mulţimea roadelor. Îşi fac hambare tot mai largi, miliardele cresc parcă ar creşte în copaci, cheltuielile cresc... dar lipseşte ceva. Lipseşte ceea ce a spus Mîntuitorul: că nu au adunat întru Hristos. Cine nu adună în Hristos, risipeşte. Mai bine să fii sărac, dar să aduni întru Hristos, decît să fii bogat şi să intri în infern, fără niciun fel de ajutor. Pentru că numai faptele bune te însoţesc dincolo, în lumea cealaltă. Faptele bune, pe care le-ai făcut ori nu, te judecă pe tine. N-ai să poţi să te judeci acolo, n-ai să poţi să zici: Doamne, stai că mai este unul mai rău decît mine, sau altul a făcut ceva mai rău. Pentru că în faţa lui Dumnezeu nu eşti decît tu singur. Nu mai există alt preot Gheorghe, numai eu sînt. Adică Dumnezeu nu mă judecă în comparaţie cu altul, pentru că fiecare răspunde pentru faptele lui şi nu răspunde altul pentru fapta mea.

Nici averea nu te aruncă în iad, nici sărăcia nu te aruncă în rai, ci modul în care le administrezi, modul în care le pui în raport cu Dumnezeu şi cu semenii tăi.

După cum se constată chiar la cea mai superficială lectură, părintele Calciu avea darul de a se adresa credincioşilor din biserică în aşa fel încît cel mai nepriceput să priceapă, iar cel mai ştiutor să nu se plictisească. Însă nu "ţinerea în mînă" a auditoriului îl interesa. Şi nici măcar expunerea teologică în sine. "N-am urmărit să fac nişte predici teologice. Am vrut să intru în inima voastră. Şi nu eu, ci să deschid inima voastră, şi urechile, şi mintea pentru învăţătura lui Hristos"[25].

Părintele Calciu a lucrat cu conştiinţa că preotul nu este conducătorul adunării credincioşilor în biserica lui Hristos, ci este slujitorul lor şi al lui Hristos ca un mijlocitor în ambele sensuri între Dumnezeu şi oameni. A avut îndrăzneala de a lua cu asalt Împărăţia lui Dumnezeu, dar şi de a lua cu asalt orice fel de baricadă în spatele căreia pîndea duşmanul turmei pe care o păstorea, din încredinţarea lui Hristos. Iar cînd o luptă la propriu nu s-a mai cerut, a rămas să fie slujitorul smerit şi vrednic al aceleiaşi turme pe care a păstorit-o întotdeauna cu cuvîntul potrivit. Şi chiar şi din acest fel de predici "obişnuite" se observă nesmintita sa angajare mistică în lucrarea de propovăduire.

Şi dacă cineva se va îndemna vreodată să studieze "tehnica" omiletică a părintelui Calciu, ori să explice "succesul" ei, acela va descoperi esenţialul în explicaţia sinceră, profundă şi plină de vioiciune a spiritului pe care el însuşi a dat-o:

Eu vă predic cît îmi dă Dumnezeu cuvînt, cu tăria pe care Dumnezeu mi-o dă, pentru că nu vorbesc de la mine, ci din Duhul lui Dumnezeu, Care este sau nu este în mine. Depinde cum m-am pregătit pentru slujbă, pentru că preotul are o îndelungă pregătire înainte de a face Liturghia şi în funcţie de aceasta Dumnezeu ne dă cuvînt la propovăduire sau nu.

M-am străduit ca să mişc puţin inimile voastre. Mărturisesc că n-am prea putut...[26]

[21] Părintele Gheorghe Calciu, *Cuvinte vii*, Ed. Bonifaciu, Bacău, 2009.
[22] *Ibidem*, pp. 171-244.
[23] *Ibidem*, p. 171.
[24] *Ibidem*, pp. 184-186.
[25] *Ibidem*, p. 244.
[26] *Ibidem*, p. 169.

POEME NEPTICE (I)

RĂZVAN CODRESCU

PLÎNGEREA LUI AGAPIE SKETUL

„... Că acela ce nu se plînge pe sine aici, acolo se va plînge veşnic. Deci, ori aici de voie, ori acolo de nevoie, e cu neputinţă a nu plînge..."

(Patericul, „Pentru Avva Arsenie", 41)

Mi-s petec nou pe vechile blesteme:
mă doare Dumnezeu, şi-L dor şi eu,
şi ne durem de-atît amar de vreme,
mereu străini şi logodiţi mereu.

Pe tîmpla mea se-adună anii droaie
şi moartea-mi joacă mucedă-n viscere,
dar pururi tînăr, ca pe vrej se-nfoaie
păcatu-n mine şi tain îmi cere...

Pustia Sketei, cîtu-i ea de mare,
abia răzbeşte să-mi încapă vina,
şi unde calc, în urma mea răsare,
ca un blestem al tălpilor, neghina!

Mai bine-aici, încremenit pe-o rînă,
cu colţii stîncii-n oase îmbucaţi,
duhnind a hoit şi-a gadină bătrînă,
ferit de ochii lumii şi de fraţi!

„Agapie!" – mă strigă Moartea, buna,
dar n-am putere-afară să mă trag,
şi demonul amiezii văgăuna
mi-o străjuie, cu chipul meu, din prag...

Ce bine-i vin, spătos ca altădată,
cu părul rug şi ochii de venin,
şi brînca pe mînerul spadei, iată,
ce fioros şi ce semeţ o ţin!

Şi vocea mea – ce vuiet de furtună!
Ciulesc urechea, să mă-ncînt de ea...
E rupt din mine tot ce stă să-mi spună,
dar meşteşugul este-al lui sadea...

Sînt fraţii fel de fel – şi-aşa e bine,
prin rînduiala proniei divine.
Numai pustia-i una şi ne-nghite
cu toată bezna noastră de ispite.
Şi lămuriţi în vîntrea ei ca-n chit,
a treia zi ne varsă la zenit.

O, Doamne, Care-ai pus lumina-n noi,
primeşte-ne-n pustia de apoi!
Şi cîte lipsă-n pîrga noastră sînt,
cu Duhul Tău plineşte-le-n Cuvînt.
Căci cele multe trag să fie una,
iar Tu le eşti în veci de veci cununa.

(stihuire elinească anonimă
de pe un hrisov dispărut,
în tălmăcirea liberă a autorului)

• •

„Stihii eram, năvalnice şi bete,
temuţi în lupte, falnici în orgii:
ne-ncolăceau codanele brunete,
ne-ncălecau muierile blonzii.

Eram urgia limbilor, nebuna,
şi tot Levantul ţăndări l-am făcut,
purtînd de-a stînga, ca pe-o lance, luna,
şi soarele de-a dreapta, ca pe-un scut.

Eram călăii putredelor vise
şi retezam un cap dintr-o suflare,
şi ne muiam în rănile deschise
tăişul spadei, ca-n otrăvuri rare...

Agapie, ce morb ne-a piticit,
ce vrajă-n ţarc ne-a prins, ca pe juncane?
De ce ne fură cerul ce-am poftit,
de ce ne zac iubirile vădane?".

Fac semnul crucii, dar viclean rîvnesc
la vorba lui, şi plin mă simt de mine...
Mi-e lesne trupul slab să-l priponesc,
dar mintea mea colindă mult şi bine...

M-asmut trufaş spre visul meu de fiară
şi patimi cresc în mine ca un sorb:
aş vrea să-mi fie iarăşi mîna gheară
şi ura să-mi sticlească-n ochiul orb!

Aş vrea să fiu din nou păgîn de mare,
să freamăt tot de mustul vieţii crud,
să-mi stea smerită lumea la picioare,
iar eu să joc pe ceafa ei, zălud!...

„O, mare-ai fost, Agapie, şi eşti!
Te-a supt de vlagă Veşnicul Cîrpaci,
dar porţi în tine vise-mpărăteşti
ce-aşteaptă ca pe-un ghem să le desfaci.

Te-a umilit, dar liber ţi-este gîndul,
şi-ţi poţi croi un rai al tău, de vrei!
Iar cînd să mori va fi să-ţi vină rîndul,
te ung în fruntea îngerilor mei.

Tînjeşti vecii? Dar veşnic este totul!
Te naşti să mori, dar mori spre-a veşnici.
Nu-i Lucifer mai rău ca Savaotul,
iar cine minte – tu de unde ştii?!".

Mă răsucesc ca rîma pe jăratec
şi n-am habar: acolo-s eu sau el?
Aievea-i totul, sau vreun vis zănatec?
E Şarpe Dumnezeul meu, sau Miel?...

Un braţ coboară-asupra mea domol:
fu înger ieri, iar azi îmi pare-un frate...
Zăresc lumina zilei rotocol
şi-aud cum toaca-n depărtare bate...

E peştera, e fratele, sînt eu...
Afară-i schitul, lumea pînă hăt...
Nici dracul gol, nici bunul Dumnezeu
nu pot să tragă vremea îndărăt...

Dar Domnu-i Domn, şi cred că ştiu de ce...
Ce n-are dracul? N-are răni de cruce!
Nu, n-are răni, oricît de splendid e:
de la-nceput, cu vorba doar ne duce!

Dar El, Hristosul rănilor, boier,
ca un nebun, de veacuri, mă iubeşte –
chiar dacă tind cu dreapta după cer
şi-n scîrnă rîm cu stînga mea, cîineşte!...

El e mereu iubire răstignită
pe muchia dintre viaţă şi-nviere,
şi cît mi-ar fi credinţa de sfrijită,
El mult îmi dă şi mai nimic nu-mi cere...

Ce glas pios îmi zice mie: „Avvă!"?
Nici Moartea nu-i, nici înger, drac sau frate...
Mă scol încet, şi limba mea-i gîngavă,
şi-o cruce grea cît lumea port în spate...

Pe stîrvul meu icoana slavei geme:
mă doare Dumnezeu, şi-L dor şi eu,
şi ne durem de-atît amar de vreme,
mereu străini şi logodiţi mereu.

LEGĂMÂNTUL TĂCERII

Mi-e psalm încins pustia sub picioare
şi legămînt pe limba mea am pus
să nu grăiesc cuvinte trecătoare,
ci-umil să tac Cuvîntului de sus.

Mi s-a-ncleştat, părăginită, gura,
dar gîndul, ca o fiară hămesită,
cu gheare reci îmi bîntuie făptura
şi-ar vrea-nlăuntrul meu să mă înghită.

De-ar curge lin doar Duhul Tău în mine,
mi-ar înflori nevrednicele oase
şi m-aş culca în poala lunii pline,
cu bun miros să mi Te-aştept, Hristoase.

Dar lungă-i, Doamne, calea Ta şi-ngustă,
iar noi ruşinea veşniciului crug:
la rău mai iuţi ca nişte cai de pustă,
la bine-nceţi ca boul pus la jug!

Şi nu mai ştiu ce-i bine şi ce-i rău
cînd dracu-mi zice: "Strigă către Domnul!",
şi, luminos ca un trimis de-al Tău,
îmi urcă veghea şi-mi coboară somnul...

Smereşte-mi, Doamne, limba-ntru Cuvînt,
căci duhu-i plin de rîvnă suitoare,
dar carnea mea se cere spre pămînt
şi lumea ca un braţ pierdut mă doare.

Nu, nu-mi trimite înger să mă-nveţe,
căci mă-ndoiesc de-auz şi de vedere,
ci-orbeşte-mă cu muta frumuseţe
a morţii cînd se crapă de-nviere...

Acestea-n piatră eu le-am scrijelit,
ce-mi zice lumea Teognost Bătrînul,
să-mi fie-n veci păcatul pomenit...
Şi-ntîiul le-a cetit, rînjind, Hapsînul.

NIMIC ŞI NIMENI CÎNTĂ ÎN PUSTIE

Nimic pe lumea asta nu-i mai greu
decît să-l rabde fratele pe frate:
ne-a pedepsit amarnic Dumnezeu
să fim atîţia cînd avem păcate!

Cu cît puieşte rău-n fiecare,
cu-atîta parcă ne-nmulţim buluc
şi moartea dacă n-ar avea-ndurare,
ar fi pămîntul ca un iad năuc.

De-aceea nu-i virtute mai deplină
decît să rabzi nu singur, ci-ntre mulţi,
să te smereşti de tine ca de-o vină,
să nu vorbeşti mai mult decît s-asculţi...

Fugiţi pe-aici, trăim din amăgire,
nici singuri cuc, nici între fraţi grămadă,
căci n-ai cu trupul cum fugi de fire,
nici nu-i din cer ceva să nu se vadă...

Prea dăm pe şarpe vina pentru toate
şi nu vedem ce şerpi ajunsem noi,
că de-ar pieri a dracilor cetate,
am ridica-o singuri înapoi!

Doar Tu eşti, Doamne, pîn' la capăt bun
şi crezi în noi mai mult ca noi în Tine,
şi ne iubeşti pe toţi ca un nebun,
şi speri ce nouă nu ni se cuvine.

De cruce spînzuri ca de-un vis divin,
durere iei şi dărui bucurie,
Te întrupezi din pîine şi din vin
şi glasul Tău se iscă din pustie.

Dar şi pe-aici de-a stînga-s dracii gloată,
de-a dreapta-s fraţii care vor cuvînt,
şi nici pustia nu-i ce-a fost odată,
cînd Te tîrai cu slava pe pămînt.

Nu pentru mine, Doamne, că-s nimic,
nici pentru lumea beznelor de-afară,
ci numai pentru Tine mai ridic
o rugă-n duh, la ceasul meu de sară.

Şi strig ca nimeni: „Scapă-mă de tot
şi umple ochi acest pustiu din mine,
şi dă-mi atîta har încît să pot
s-apun părtaş luminii Tale line.

Să nu mai am de Tine-n mine loc
şi să mă uit pe limba Ta divină,
ca altceva să nu mai fiu deloc
şi vrejul veşniciei să mă ţină".

Aşa mă rog şi doar pe jumătate
pricep eu însumi cîte-n taină-Ţi cer,
murind mereu c-un gînd care mă bate
şi înviind mereu c-un dor stingher...

De-s mort sau viu, e totu-n ghicitură,
dar vor crăpa oglinzile pe rînd
şi-o fi în mine-atîta nemăsură
că-n slava Ta mă voi topi arzînd...

Şi s-or topi în slava-Ţi miriade,
în cîţi Adam s-a ţăndărit prin vremi,
şi numai Tu vei şti precum se cade
pe-un singur nume, Doamne, să ne chemi!

ISPITIREA CUVIOSULUI PAHOMIE

Că-i dracu-am mirosit din clipa-n care
s-a aşezat, oftînd, pe-un bolovan,
punîndu-se s-aştepte cu răbdare
ca eu s-ajung cu ruga la liman.

Simţii atunci cum poate prin tăcere
să tulbure mai mult ca prin cuvînt
şi am cerşit la Domnul meu putere,
să-mi dea să fiu mai vrednic decît sînt.

Făţarnic el, uitîndu-se-n ţărînă,
făţarnic eu, uitîndu-mă-n văzduh –
iar împrejur pustia-ntinsă pînă
la crucea cărnii cînd se face duh...

Nu zic că n-am simţit fiori de frică,
nici c-am rămas în sinea mea cleştar,
dar Dumnezeu e bun şi ne ridică
mai mult decît avem noi toţi habar.

Încredinţat cuvîntului ce zice
că El grăieşte-n taină pentru noi,
nădejdea, de la tălpi pîn'la cerbice,
m-a întărit spre ţeapa dinapoi.

Dar oarecum pe dos şi plin de sine,
şi el s-a întărit în felul lui,
căci nici n-a tresărit privind la mine
cînd semnul crucii mare mi-l făcui.

„Venii la tine, avvo, de departe,
să-ţi cer cuvînt de toate mai presus,
căci pînă hăt, la ţărmul Mării Moarte,
din gură-n gură, faima ţi s-a dus!

Pahomie poate şi *Pahomie ştie* –
aşa zic toţi şi-s plini de pietate,
şi li-i nădejdea, mulţămită ţie,
ca fieru-ncins, cînd faurul îl bate".

„Nu-s eu Pahomie cel de care zici,
ci un Pahomie dintre toţi mai mic,
aşa că-n van te-ai abătut pe-aici,
căci de la mine n-ai de-aflat nimic".

„Smeririi tale cuvios mă plec,
dar bine ştiu şi ce, şi cine eşti;
iar cîte ştiu, pe toate le întrec
chiar vorbele cu care te smereşti.

Eu nu-s aici să-ţi cer învăţătură,
nici sprijin, nici tămadă de vreun fel,
ci doar s-aud din propria ta gură...
cum este dracul cînd te uiţi la el.

Zugrav sînt eu şi mult mi-ar prinde bine
să n-amăgesc cu false-nchipuiri,
ci chip să-i dau cum aflu de la tine,
clarvăzătorul tainelor subţiri".

Spre umbra lui de seară alungită
cătai atunci şi doar atît i-am spus:
„De n-ai sădi sămînţă de ispită,
nu s-ar vedea acelea care nu-s!".

(Va urma)

CEALALTĂ FAȚĂ A EXILULUI (4)

Erast CĂLINESCU

ALUNECOASA CĂRARE A ORGOLIULUI

Cred că fiecare dintre noi a întâlnit la un colț de stradă, lipit de perete, câte un bătrân, un domn sau o doamnă, îmbrăcat curat, în haine de modă mai veche, stând tăcut și cu privirea în jos, spre trotuar... Nu cerșește, dar parcă așteaptă. Trecătorul simte că omul are nevoie de ajutor, dar ezită să-i dea un ban, parcă pentru a nu-l jigni. Dacă totuși îndrăznește, omul de lângă perete își ridică o privire recunoscătoare și îi spune: „Dumnezeu să vă binecuvânteze"; sau, simplu, oarecum jenat: „Vă mulțumesc". Îți dai seama că persoana pe care ai ajutat-o a fost odată „cineva", adică o ființă care nu avea nevoie de ajutorul cuiva, o ființă cu *orgoliul său propriu*, orgoliu generat de autonomia sa, astăzi destrămată. Și că sigur nu i-a fost ușor să simtă și să accepte alunecarea acestui orgoliu pe o cărare tot mai strâmtă. Și că acum este nevoit să aștepte măcar (nu să ceară!) ajutorul „aproapelui". Căci nu vrea să se umilească: acolo, între a aștepta și a cere, o rămășiță de orgoliu mai rezistă... Așa se întâmplă atunci când orgoliul îți este pus la încercare: acesta nu se lasă înfrânt cu una-cu două, ceea ce te face să mai încerci să ți-l salvezi de la totala gâtuire...

După primele încercări de a-mi găsi de lucu în specialitatea mea, cu toate că, uitându-mă împrejur, vedeam mulți imigranți calificați câștigându-și pâinea prin munci necalificate, deși eram conștient că alunec către "munca de jos", căutam, împins parcă de orgoliu, să mă mai agăț de câte o speranță, de câte o posibilitate care mi se părea că-mi apare în cale...

Mi-am zis atunci că n-ar fi rău să încerc să intru în Ordinul Agronomilor. Am plătit suma usturătoare de 400 dolari și m-am prezentat la examen. Eram 11 candidați, majoritatea tineri și toți, în afară de mine, localnici. Cei cinci domni din comisia de examinare mă priveau cam de sus, ca pe un extraterestru picat în provincia Québec. Așa că m-au luat, cu elan, la întrebări de specialitate. De la chestiuni elementare, cum ar fi "după câte luni fată iepuroaica", și până la altele, mai științifice, cum ar fi "genetica producției de carne". Rezultatul a fost: nota maximă. Apoi au scos artileria grea, adică proba de "experiență canadiană", o capcană evidentă pentru un nou-venit. Mi-au pus în față o listă cu vreo 15 șiruri de litere, care reprezentau denumiri de firme, asociații, sindicate agricole etc., adevărate ghicitori pentru mine. Bineînțeles că am ghicit numai vreo două-trei... și am devenit singurul picat la examen dintre toți candidații. Și, ca să nu plec chiar cu mâna goală și cu banii luați, am primit recomandarea să mă abonez pe un an la revista agricolă *La terre de chez nous* și – eventual, nu obligatoriu – să fac și nițică practică pe la o fermă locală. După care pot să mă prezint din nou la examen. Toate servite cu zâmbete profesionale, pe care, în paranteză fiind spus, am fost nevoit să le adopt și eu, mai târziu, pe măsură ce am avansat în "experiena canadiană". Și n-a fost deloc ușor...

După această aventură, am început să mă conving că Orgoliul mi-a devenit o povarăăă și că trebuie să-i dau drumul să alunece la vale pe cărarea lui. Pe la biserica noastră auzeam fel de fel de rețete năstrușnice de supraviețuire, ale unor șmecheri de români care inventau felurite tertipuri spre a păcăli autoritățile canadiene. Toate, povestite ca să mă "ajute" și pe mine în căutările mele. Unul, de exemplu, declarase la consulat că i se furaseră actele prin Ungaria, ceea ce îi permisese să se declare cu zece ani mai tânăr și să obțină alte acte provizorii. Altul, care venise în Canada după ce lucrase ca mecanic într-un garaj al Securității, unde își cam deranjase niște vertebre, și-a continuat meseria și la Montréal, până ce a simulat un accident de muncă și a fost pensionat de boală, pentru ca acum să ne salute cordial, ca pe niște fraieri, de la volanul unei Toyote nou-nouțe. Nu-mi lipseau nici alt soi de oferte de binefacere, cum a fost cea a unuia cam brunet care, văzându-mă iarna în pardesiu (securistul care mă puricase pentru pașaport îmi recomandase să nu-mi iau paltonul, că în două săptămâni nu mă prinde iarna pe-acolo...), omul milos îmi propuse să-mi caut prin prăvălii un palton, pe alese, și să-i spun locul, mărimea și culoarea, că mi-l aduce într-o săptămână, la jumătate de preț. Simplu și practic! De fapt, astea erau neînsemnate găinării față de amploarea furturilor organizate de grupuri cu cetățenie română, care cereau și obțineau "refugiu" pentru că în Țară cică erau victime ale rasismului, ba chiar li se dădea foc și caselor!

Revenind la practica mea agricolă, mi s-a oferit să lucrez într-o mică fermă, la sfârșiturile de săptămână. O fermieră și cu mama ei, o bătrânică simpatică, născută dintr-un tată "colon" (colonist venit din Europa) și dintr-o mamă "sauvagesse" (sălbatică, adică amerindiană). Mai aveau și doi câini, Beethoven și Dalila, geloși-foc, de trebuia să le dai de mâncare separat, dar la amândoi deodată, ca să nu-i apuce o criză de isterie. Și mai aveau și patru cai, care trebuiau îngrijiți, hrăniți și călăriți. Apoi, mai trebuia tunsă iarba cu un tractoraș, reparate gardurile, dat ajutor la treburile gospodărești – toate gratis, numai pe mâncare. Bătrânica gătea și spăla farfuriile cu detergent de vase fără să le clătească, pentru ca să lucească mai frumos. Pasiunea ei era brânza, cât mai puturoasă, din care îi făceam eu cadou, în fiecare săptămână, când veneam de la Montréal, la treabă.

Am trăit acolo dimineți frumoase, călărind de pe la ora șase, pe un câmp de trandafiri încărcați de rouă (cultură părăsită ca nerentabilă), apoi pe o frumoasă lizieră de pădure și pe alte coclauri. Fermiera râdea de mine de se strica atunci când calul meu bătrân, fost al lu' mamaia, dădea semne că simte pe spinare pe unul străin, care nu mai călărise de vreo zece ani și se cam codea să sară peste șanțuri, nu de alta, dar ca să nu-l piardă... Reîntorși acasă, urmau *breakfast*-ul, apoi treburile gospodărești. Deși nu eram obișnuit cu munca fizică, acest așa-zis stagiu mi-a fost agreabil prin aerul curat pe care îl respiram o dată pe săptămână, dar mai ales pentru că aveam prilejul să cunosc diferite tipuri de oameni, cât și prin situațiile noi pe care le-am trăit și care m-au mai scos din singurătatea și din zbaterile mele de la Montréal.

După vreo trei luni, cât a durat această "practică", am cunoscut un fost asistent la o catedră de horticultură din Timișoara, care mi-a făcut rost de un *job* la o foarte întinsă pepinieră, unde treaba mea era să ud plantele din miile de ghivece, cu un mic furtun. Dacă aș fi continuat treaba acolo, până prin octombrie, când pepiniera își lua vacanță, până primăvara, aveam și eu dreptul la șomaj în tot acest interval. Numai că omul meu avea de gând să-l ajut și la ferma sa, în aceste luni, în care scop m-a luat în vreo două *weekend*-uri, să văd dacă mă țin balamalele la treburile de argat de fermă. Or, acolo funcționa din plin "exploatarea omului de către om", cum învățasem la marxism. Căci avea o vacă, un taur, doi porci și își mai planta și o livadă de vreo trei sute de pomi, care, din păcate, aveau nevoie de tot atâtea gropi... Și graba era mare, că în curând îngheța pământul, așa că gropile se săpau noaptea, căci ziua era ocupată cu celelalte treburi. Această perspectivă, care nu mi-a surâs de fel, m-a determinat să-mi abandonez treaba de "udător" și să caut ceva "mai calificat".

Cu acest scop m-am înscris la un curs intensiv de florărie, care se preda opt ore pe zi, timp de o săptămână, după care, dacă aveai capital, îți puteai deschide o florărie proprie, iar dacă erai ca mine, puteai eventual să-ți găsești un loc de vânzător la o florărie. Patronul care ne-a luat banii ne învăța cum să aranjăm buchete, jerbe și cununi, dar mai interesant era când ne școlea cum să le vindem, în situații diferite, lecție care era cam așa: "Dacă îți vine în prăvălie o potențială mireasă, cu încă vreo două persoane, din care una vrea să aleagă buchetul, trebuie să virezi discuția în sensul că acesta trebuie să fie pe gustul miresei și să-l aleagă dânsa, care nu se va uita cât costă, ca nașul, care plătește! Dacă îți apar la ușă unii mai în doliu, trebuie să treci urgent de la zâmbetul profesional obligatoriu la o mutră profund întristată, să le prezinți condoleanțe în numele patronului și al tău însuți, să-i inviți să ia loc și să le servești câte o cafea, dacă doresc numai o jerbă, sau coniac și cafea, dacă au venit să comande o coroană. După care le prezinți cataloagele și îi sfătuiești ce să aleagă, în funcție de starea lor îndurerată, de categoria mortului și de punga lor. Dar cea mai complexă tehnică de *marketing* care ne-a fost predată a fost cea care trebuie practicată cu prilejul sărbătorilor anuale obligatorii: Ziua Mamei, Ziua Bunicii, Ziua Femeii, St. Valentin și Ziua Secretarei! De Ziua Mamei și de cea a Bunicii, de obicei familia o invită pe sărbătorită la un restaurant, florile nefiind chiar obligatorii. De Ziua Femeii însă, dar mai ales de cea a Secretarei (care știe TOTUL despre patron) este obligatoriu să i se trimită acestuia, prin curier, o scrisoare prin care să i se amintească evenimentul și să fie invitat să aleagă un minunat buchet de la florăria ta! Dar asta nu cu câteva zile înainte, ci chiar în ziua cu pricina. De ce ? Pentru că omul de afaceri uită de obicei această zi, iar dacă este avizat în ultimul moment, nu mai are timp să se gândească la alte florării, ci cumpără de la tine!

Fiind eu cel mai "adult" dintre cursanți, într-o zi patronul m-a invitat la o cafeluță și mi-a spus că nevastă-sa e o austriacă și că el nu înelege ce e în capul nostru, al europenilor, de tot căutăm de lucru, chiar și când nu mai suntem tineri, că doar guvernul nu ne lasă să murim de foame! I-am răspuns că așa e la noi: muncim. Și că nu plecăm de acasă ca să trăim pe spinarea altora care muncesc.

Aceasta îmi amintește de o inscripție văzută pe prelata unui mic camion, care suna, pe românește, așa: "Cea mai proastă zi de pescuit este mai plăcută decât cea mai bună zi de lucru". Deci, umorul québecoșilor – popor latin, ca noi! – cam seamănă cu al nostru... De exemplu, prin anii '70 circula următorul banc: Iţic stătea și el la coadă, la carne. Ambalat într-o discuție, a strigat: "Muncă, muncă și iar muncă! Asta-i viață?!". Chemat a doua zi la Securitate: "Tovarășu' Iţic, noi avem informații că ești nemulțumit de orânduirea noastră socialistă. Este adevărat?". "Nu, domnu' securist, nici vorbă, sunt foarte mulțumit". "Atunci de ce ai strigat ieri, la coadă, acele cuvinte?". "Să... să vedeți, pentru că m-am entuziasmat, să trăiți! Și am strigat: "Muncă, muncă și iar muncă! Asta-i viață!".

Educația muncii, aici, o face Banul, nu Partidul... Alergi de colo-colo, ai un *job*, două, trei, chiar și cu timp parțial de muncă, numai ca să-ți asiguri un anumit nivel de viață, de confort. Diplomele contează mai mult pentru serviciul la autorități. Încolo, contează ce știi să faci, ce experiență ai. Sau cu păcăleala. Un fost vecin de-al meu, care la București era funcționar pe la o cooperativă, s-a prezentat ca strungar la un atelier al unui evreu din România, care prefera români, căci se descurca mai greu cu franceza. Patronul l-a și plantat în fața unui strung, dar omul i-a spus că e altfel decât cel la care lucra el în România. Așa că alt strungar l-a instruit, timp de o zi, și românul a lucrat acolo până la pensie!

Prietenii mă tot sfătuiau să nu mă las, să încerc mereu: "Bate mai sus, că ai dreptul! De exemplu, la guvern. Mai există și legi contra discriminării. Chiar și cea de vârstă! Nu te lăsa!".

Eram mereu cu ochii pe anunțuri, pe oferte de lucru. Am participat la concursuri pentru posturi în agricultură, în zootehnie. Și am reușit, dar nu am putut ocupa nici un post, întrucât eram "supracalificat" și legea îl obliga pe angajator să te plătească după calificare!

(continuare în pag. 14)

LA 12 ANI DE LA MOARTEA REGIZORULUI MIRCEA VEROIU

Silvia Kerim

MIRCEA VEROIU
Ultima vară
a tinereţii

Editura CARMINIS

O CARTE CA UN FILM

Recenta apariţie editorială semnată de **Silvia Kerim**, închinată vieţii şi operei cinematografice a lui **Mircea Veroiu**, mai înainte de a fi o carte, este un film. Fiecare început de descriere ne anunţă: "Atenţie, motor!", fiecare paragraf este un cadru, fiecare pagină o scenă, fiecare capitol un *travelling*, ce ne poartă dus şi întors, mai încet sau mai repede, între ieri şi azi, între azi şi mâine.

Cartea nu se citeşte, ci se vizualizează. Nimic nu reprezintă file peste care ne trecem degetele, totul ne instalează în scaunul unei săli de cinema. Vedem ce citim, ochii ne sunt prinşi şi cuprinşi de măreţia, lărgimea şi înălţimea unui veritabil ecran panoramic.

De la început până la sfârşit, autoarea/regizoarea ne transferă imaginaţia în realitate şi ne înlocuieşte absenţa cu prezenţa. Mort de 12 ani, Mircea Veroiu este mai viu ca oricând!

Motto-ul cărţii, al filmului, este de o frumuseţe şi de o tristeţe aparte: "El ne-a dat bucurie şi noi l-am iubit. Nu a fost al nostru. Nu a fost al meu" (Karen Blixen, *Out of Africa*). Ceea ce este adevărat. Dar la fel de adevărat este şi că, dacă el, odată, nu a aparţinut nimănui, astăzi, printr-o scriitură şi un montaj de excepţie, aparţine tuturor.

Nimeni din această lume a filmului, atât de contorsionată şi controversată, nu a mai adus pe cineva într-o asemenea strictă şi imediată actualitate. O stricteţe şi o imediateţe destinse, întinse şi prelinse, cu un talent demn de înălţimea jocului singular interpretat de actorul principal.

Recunoaşterea şi răsplata nu au întârziat să vină. Concomitent cu lansarea cărţii, Silviei Kerim i s-a acordat premiul UCIN pentru carte de film, într-o atmosferă ce în nici o clipă nu a avut vreun iz de comemorare, ci numai unul de aniversare.

Sărbătorirea a avut loc la UNITER, în prezenţa a zeci de personalităţi din peisajul nostru cultural şi artistic: scriitori, actori, regizori, operatori, prieteni şi admiratori. A fost o seară prin excelenţă plină de Mircea Veroiu. Cu siguranţă, aşa şi-a dorit-o, aşa i-am oferit-o.

Dăm cuvântul celor ce şi-au înscris amintirile în carte. Din păcate. însă, spaţiul restrâns mă obligă să fiu selectiv. Îmi cer iertare. Toate mărturiile ar merita reproduse şi subliniate. O s-o facă cititorul, privitorul....

Mircea Albulescu: "Mi-e dor de albastru! Pentru mine, dorul de albastru îmbracă uneori chip omenesc. Mi-e dor de VEROIU! De ochii lui, ca două vorbe de lumină, care îngăduie în rima lor doar culorile ameţitoare ale văzduhului. Astăzi, între mine şi el, s-a instalat o altă tristă poruncă: LINIŞTE! NU SE MAI FILMEAZĂ! Îi mulţumesc peste timp lui Mircea Veroiu că mi-a îngăduit să joc cel mai frumos rol din cariera mea cinematografică – Paşadia, din *Craii de Curtea-Veche*..."

Nicolae Cabel: "Mircea... Aparent introvert... cu o gingăşie lăuntrică şi un simţ al camaraderiei într-o reciprocă înnobilare... Un simţ plastic înnăscut. Performer, prin vocaţie. Între cei cu care, sufleteşte, comunica, lăsa să se reverse o infantilă candoare. Mircea... o seară, pentru mine, caldă încă..."

Manuela Cernat: "Mircea Veroiu avea să ne dăruiască splendoare în stare pură. Filme de o fabuloasă, năucitoare, vrăjită frumuseţe. În plin comunism, sfidând ideologia şi canoanele proletare, a restaurat domnia eleganţei şi cultul formei."

Andrei Blaier: "Rar am întâlnit un om de calibrul sufletesc al lui Mircea Veroiu. Da, l-am iubit foarte mult pe Mircea Veroiu."

Marius Bodochi: "Nu am mai întâlnit oameni ca el. El nu era din lumea asta, era din altă lume..."

Petre Bokor: "Era un tip frumos, Mircea! Eu cred că a trecut prin viaţă ca un boier şi a lăsat o dâră, un parfum special. Am fost prieteni 30 de ani. N-aş putea să spun un lucru despre el care să nu fie frumos."

Radu Boruzescu: "Îi port lui Mircea un profund sentiment de admiraţie, pentru omul şi creatorul din el. Degaja o răceală şi o distanţă aristocratice, sub care se ascundea de fapt o sensibilitate rafinată. M-a impresionat prin *fair-play*-ul direct şi lipsa de artificii. Avea un simţ al umorului britanic, detesta vulgarităţile."

Ion Bucheru: "Opera lui Mircea Veroiu trăieşte. Este vie şi puternică. Fără ea, istoria filmului românesc ar fi ca o carte din care lipseşte o filă. Una esenţială."

Mircea Ciocâltei: "Mircea Veroiu este vocea unui cineast conştient de valoarea lui, de locul pe care nimeni nu i-l poate lua în istoria cinematografului românesc."

Costel Constantin: "Era un om cum rar s-a mai întâlnit. L-am simţit foarte aproape şi am fost mândru de prietenia lui."

Laurenţiu Damian: "Şi tu, cititorule, trebuie să-i vezi filmele – şi să citeşti cartea – şi vei descoperi, dând la o parte frumuseţea, că era un artist care tânjea după libertate, că avea cultul prieteniei, că filmele lui se năşteau cu suferinţă şi din suferinţă..."

Iosif Demian: „Era un perfecţionist şi nu se mulţumea cu jumătăţi de măsură, nu accepta compromisul. Îl iritau balcanismele, ignoranţa, tupeul agresiv al celor fără chemarea meseriei. Chipul lui Mircea îmi reapare des. Mă cuprinde o mândrie, mândria de a-l fi cunoscut, de a fi colaborat cu el, privilegiul de a fi fost prieteni."

Ilinca Goia: „Îl regret ca pe unul dintre reprezentanţii unei specii pe cale de dispariţie. Îi duc dorul..."

Alexandu Lungu: „S-a stins prea devreme un mare artist, o mare personalitate, un om demn, vertical! Mircea Veroiu avea statura demnităţii!"

Adela Mărculescu: „Mircea Veroiu, adevărat boier prin spirit şi sensibilitate, asemenea lui Hyperion, s-a întors în ţărâna din care se trăgea. S-a risipit în lumea reală. Dar sufletul? Dar spiritul? Şi iarăşi mă întorc la Eminescu: *Pentru Feţi-Frumoşi, vremea nu vremuieşte*. Aşa că el există! Prin filmele lui. Şi prin dragostea noastră pentru el."

Nicolae Mărgineanu: „Mircea avea o distincţie pe care o desluşeai de la început. Şi iubea extraordinar actorii! Poate că el a fost singurul regizor care ştia să confere actorului încredere în el, în ceea ce îi cere regizorul. Mircea era cel mai bun din punctul ăsta de vedere. Era o competiţie şi un privilegiu să fii în anturajul său, să fii în relaţii cu Mircea Veroiu! În timpul studenţiei noastre comune, Mircea era cel mai ambiţios dintre toţi. Încă din Institut, el era considerat, pe bună dreptate, o personalitate, o stea! Mircea era, structural, extrem de afectuos, extrem de generos. Foarte sensibil, foarte sentimental. Ca prieten – era o minune!"

George Motoi: „Un om de speţă rară. Un domn aparte, parcă descendent din marii prinţi ai universului uman. Veroiu rămâne la noi creatorul filmului de artă. Un romantic cerebral, greu de înlocuit. Nu ştiu când şi dacă se va mai naşte un alt Mircea Veroiu. El a dispărut ca un geniu, înainte de vreme, el a dispărut ca un astru. Cui să-i mulţumesc pentru norocul de a-l fi întâlnit? Desigur, lui Dumnezeu!"

Gelu Netea: „În mintea mea, nu ar fi existat Mircea Veroiu, dacă nu ar fi existat Silvia Kerim."

Irina Petrescu: „De la Mircea Veroiu, pe care l-am iubit în taină şi la care nu voi înceta să mă gândesc, ori de câte ori voi avea nevoie de un reper luminos la care să mă raportez, am învăţat ceva foarte important, poate mai înainte de orice: refuzul oricărui gen de compromis."

Constantin Pivniceru: „Şarpele artei filmului l-a muşcat şi pe Mircea Veroiu, nu în somn, ci pe când era treaz. Mai treaz ca noi toţi."

Dan Piţa: v. pp. 247-250.

Maria Ploae: „Mircea Veroiu este regizorul care m-a format ca actriţă de film. Era un privilegiu să fii ales şi să joci la Mircea Veroiu. Mircea m-a-nvăţat să fiu în film simplă, frumoasă şi puternică. Eu am avut pentru Mircea, şi cred că actorii în general aveau pentru el, un mare respect. Ba chiar o veneraţie. Cât timp am lucrat cu Mircea, m-am simţit ocrotită de Dumnezeu."

Marina Procopie: „Ce să scrii? Ce să spui? Fericiţi cei ce s-au întâlnit cu un astfel de artist!"

Nataşa Raab: „Ce ŞANSĂ! Să fii lângă Mircea Veroiu! Orice actor şi-ar fi dorit să lucreze cu el! Un adevărat *lord*."

Amalia Spălăţelu: „Un intelectual de rasă, de o generozitate copleşitoare. El, singur, poate fi un capitol în istoria filmului românesc."

Florin Zamfirescu: „... Cine ar putea rememora, prin scris, o existenţă? Mircea Veroiu nu «a fost». Mircea Veroiu *este*! Elegant şi calofil, cult şi rafinat, tandru şi ferm, concentrat şi boem, sportiv ca un cascador şi profund ca un filozof, regizor şi actor, ce mai doriţi de la un singur om? Îl aştept, nu voi dormi la noapte, după trezirea acestor amintiri. Sau, dacă voi dormi, sigur îl voi visa pe Veroiu şi-l voi întreba: «Ce mai faci, băi, Mircea?»."

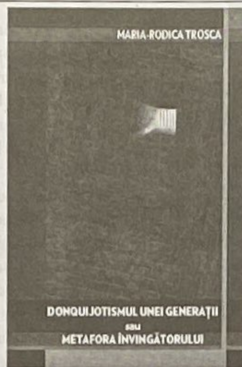
Aceasta este cea mai neizbutită recenzie pe care am scris-o vreodată. Cum să „recenzezi" ceva ce respiră, te înfioară şi te înconjoară?!

Gelu **NETEA**

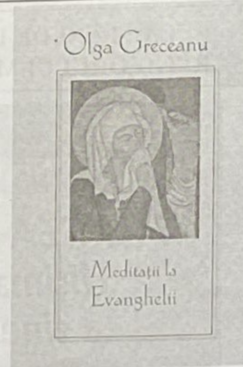
Mitropolia Ortodoxă Română a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, *Nürnberg: Catedrala Ortodoxă Română/Die rumänische Orthodoxe Cathedrale. Frescă și istorie/Freskenmalerei und Geschichte*, Ed. GEDO Cluj-Klausenburg, 2009, 260 pagini (album color).

Coordonat chiar de către Î. P. S. Serafim Joantă, Mitropolitul român din Germania (recent intervievat și în paginile revistei noastre) și îngrijit de Pr. Teofil Herineanu și Diac. Dumitru Dura, splendidul album înfățișează detaliat pictura în frescă a Catedralei Mitropolitane din Nürnberg (sfințite la 14 mai 2006), realizată de Grigore Popescu-Muscel și Maria Popescu-Dragomir, dar include, în română și germană, și istoricul exemplarului așezământ mitropolitan românesc.

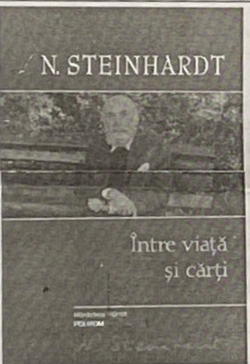
Maria-Rodica Trosca, *Poezia închisorilor comuniste: Donquijotismul unei generații sau metafora învingătorului*, Ed. Christiana, București, 2010, 150 pagini.

Despre poezia închisorilor comuniste s-a scris cu zgârcenie și rareori dintr-o coerentă perspectivă creștină. În aceste condiții, în pofida dimensiunilor reduse, studiul de față umple parțial un gol regretabil și provoacă la necesare dezvoltări și adânciri viitoare. Autoarea adoptă ca principală grilă explicativ-interpretativă o largă înțelegere creștină a donquijotismului, întruchipat specific în experiența-limită a închisorilor comuniste din România. Studiul nu se reduce însă la această grilă, ci oferă un excurs tematic care se lărgește substanțial în capitolul final („Ars clamandi").

Olga Greceanu, *Meditații la Evanghelii*, Ed. Sophia, București, 2010, 288 pagini.

Pictoriță vizionară, de înaltă spiri-tualitate ortodoxă, Olga Greceanu (1890-1978) a pictat biserici, a întocmit un monumental *Dicționar creștin ortodox*, a scris cărți de artă și de meditații religioase, fiind o fervență participantă la gruparea „Rugului Aprins" de la Antim. A fost singura femeie care a predicat în biserică, cu aprobarea Patriarhului -Justinian. Manuscrisele predicilor sunt puse acum pentru prima oară la dispoziția cititorilor. Volumul - lansat pe 18 martie a. c. – aduce la lumină puterea neobișnuită și talentul autoarei de a interpreta în tulburător chip modern mesajul divin cuprins în Evanghelii.

N. Steinhardt, *Opere: 7. Între viață și cărți*, ed. îngr. de George Ardeleanu, Mânăstirea Rohia-Ed. Polirom, Iași, 2010, 481 pagini.

Seria de *Opere* ale lui N. Steinhardt – monahul Nicolae de la Rohia – continuă la Editura Polirom cu volumul al 7-lea, care cuprinde studii și eseuri literare (vizând atât literatura română, cât și literatura universală) grupate sub titlul *Între viață și cărți* de autorul însuși (prima ediție a cărții reușise să apară în 1976). Interesul noii ediții stă și în înaltul profesionalism al celui ce a îngrijit-o: lector univ. dr. George Ardeleanu, de la Universitatea București, autorul monumentalei monografii *N. Steinhardt și paradoxurile libertății* (Ed. Humanitas, București, 2009).

Pr. Ioan Sorin Usca, Prof. Ioan Traia, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți: XIV. Cărțile lui Solomon*, Ed. Christiana, București, 2010, 523 pagini.

Având binecuvântarea Î. P. S. Bartolomeu Valeriu Anania, seria de tâlcuiri verset cu verset a cărților Vechiului Testament, urmând tradiția exegetică a patristicii răsăritene, continuă la Editura Christiana cu volumul dedicat cărților biblice atribuite Regelui Solomon (fiul Regelui David): *Proverbele*, *Ecclesiastul* și *Cântarea Cântărilor*. De fiecare dată selecțiunile exegetice sunt precedate de utile introduceri, iar la sfârșitul volumului este oferită o amplă bibliografie la zi, mai ales pentru uzul seminariștilor și studenților în Teologie.

Michel Evdokimov, *Să ne rugăm 15 zile cu Sfântul Serafim de Sarov*, trad. de Măriuca Alexandrescu, Ed. Sophia, București, 2010, 136 pagini.

Toți oamenii trebuie să înțeleagă că pot fi chemați, fără deosebire, să îm-plinească scopul suprem al vieții creștine: *dobândirea Duhului Sfânt*. Harul unirii cu Dumnezeu nu e rezervat numai celor care vorbesc cu El zi și noapte în mânăstiri, ci poate și trebuie să fie cultivat și de cei care trăiesc în lume, fie-ei căsătoriți șau nu. Cu autoritatea și cunoașterea deplină a purtătorului de Duh Sfânt, dumnezeiescul Serafim de Sarov ne călăuzește fără greș pe meandrele tainice ale vieții duhovnicești în 15 lecții de neuitat, strălumínate de bucuria mereu proaspătă a Învierii lui Hristos.

CEALALTĂ FAȚĂ A EXILULUI

(urmare din pag. 12)

Așa mi s-a întâmplat, de exemplu, când reușisem la concursul pentru un post de tehnician , "inspector al platformelor de bălegar"! Niște proprietari de cai, încântați că au pus mâna pe un specialist, m-au plimbat pe la fermele lor, unde îmi ofereau locuință acolo, în câmp, și o leafă egală cu "ajutorul social", pentru ca să le îngrijesc grajdul și caii, pe care să-i mai și călăresc zilnic, ca să facă mișcare...

Un italian m-a dus cu o mașină luxoasă la una din cele trei ferme de câte 5000 de viței de lapte la îngrășat, fiecare cu câte trei grajduri supramecanizate. La fiecare fermă lucra câte un singur om. Viței erau luați de la mamele lor la vârsta de 6 zile, li se punea o botniță, ca să nu poată mânca nici un fir de paie, apoi erau "îngrășați intensiv" cu un amestec lichid de lapte, hormoni de creștere, antibiotice etc., timp de trei luni, după care erau duși la abator. La întrebarea mea de ce nu se continuă îngrășarea, mi s-a răspuns că... nu le mai rezistă ficatul! Iar consumatorul consideră carnea de vițel o carne dietetică, fără să mai vorbim de ficatul cel intoxicat... Eu trebuia să supraveghez toate fermele și să rezolv toate problemele acestei adevărate crime împotriva bieților viței și ale acestui adevărat complot împotriva consumatorilor!

Cu toate că venisem de acasă cu franceza și engleza știute, m-am înscris la niște cursuri oferite de Imigrație, la care se predau aceste limbi, și dialectele locale, pe care le înțelegeam mai anevoie. Cursurile erau interesante prin metodele de predare folosite, dar mai ales prin ocazia de a-mi face prieteni din diferite țări și continente. Una dintre colege mi-a oferit ajutorul soțului ei, medic la un mare spital de copii din Montréal, de a obține un post – spunea ea – apropiat de meseria mea de zootehnist. M-am prezentat la spital și, însoțit de acest medic, am coborît, cu un lift cu cifru, în subsolul spitalului, unde, trecând prin alte două uși, tot cu cifru, am ajuns într-o sală de tortură, care răsuna de urlete, țipete și horcăituri sinistre – toate ale câinilor, pisicilor, maimuțelor și ale altor animale de experiență, imobilizate pe diferite tipuri de mese și dispozitive, prin cuști speciale etc. Inimă de piatră să fi avut și tot nu rezistai! Eu ar fi trebuit să mă ocup de hrănirea acestor ființe martirizate, pentru sănătatea copiilor... Am mulțumit, am ieșit imediat și m-am ales cu coșmare, timp de luni de zile.

MOARA CU NOROC (7)

SAU MINIROMANUL UNUI SIMULACRU DE IUBIRE

Începând din numărul pe octombrie, publicăm în serial unul dintre capitolele interesantei lucrări de doctorat a d-nei Denis-Steliana Brădescu închinată operei lui Ioan Slavici lecturate din perspectivă *creştină*. Este una dintre puţinele realizări notabile de critică literară creştină din peisajul culturii noastre actuale (istoria şi critica literară rămânând, din păcate, una dintre ariile cele mai descreştinate ale culturii româneşti). Să sperăm că astfel de întreprinderi se vor înmulţi şi vor ajuta „litera" să se reînalţe spre „duh". *(R. C.)*

Partea VII

Ghiţă! Ghiţă! De ce nu mi-ai spus-o tu mie asta la vreme?!

Pentru cuplul Ghiţă-Ana, aşezarea la Moara cu noroc a fost categoric proba de foc a durabilităţii relaţiei lor. Contrar aparenţelor, comunicarea dintre cei doi, până la mutarea la cârciumă, fusese una din care nu lipsiseră două mecanisme articulate despre care vorbesc psihologii: autodezvăluirea (*self-disclosure* – S. Jourand) sau penetrarea socială (I. Altman, 1973, şi D. Taylor, 1979) şi dezvăluirea reciprocă. Pe măsură ce partenerii învaţă să se autodezvăluie – spun specialiştii – se produce o tot mai mare apropiere şi întrepătrundere psihologică şi psihosocială. Gradul de cunoaştere interpersonală creşte progresiv, tinzând către nivelul dorit şi aşteptat de ambii. Din păcate odată cu schimbarea locuinţei se modifică radical – în sens regresiv – şi acest aspect al dialogului în cuplul de la Moara cu noroc: *„Adeseori Ana ar fi voit să-l întrebe: «Ghiţă! Ce-i cu tine?», însă ea nu mai îndrăznea să-i vorbească dezgheţat ca mai nainte, căci se temea ca nu cumva el să se mânie şi pe dânsa, ceea ce nu făcuse încă până atunci"*. Pas cu pas vom asista la dezarticularea lui. Nimic nu e mai important în nuvelă ca această disoluţie a unităţii cuplului; iar prăbuşirea familiei va determina surparea fiinţei.

Noua aşezare e înţeleasă de bărbat ca o responsabilitate în plus. A decis să schimbe viaţa alor săi, va trebui acum să se concentreze ca să le ofere ceea ce include aşteptarea sa. Capul familiei e supus la o mare presiune dublată de orgoliul ce îi dictează şi de această dată angajarea în forţă în vederea atingerii scopului propus. Nu e deloc uşor. Pentru o familie, şi mai ales pentru un cuplu „netestat" de viaţă, un astfel de moment e întotdeauna unul de criză. Ana nu înţelege, însă faptul că i se cere un efort egal cu al bărbatului său pentru depăşirea acestuia. Obişnuită să susţină deciziile - până acum deloc „cruciale" - ale soţului său, femeia pare inaptă să reacţioneze potrivit noilor situaţii în care e pusă. Pe de altă parte, Ghiţă resimte greutatea noului ca o povară greu de suportat, îngreunată de absenţa ajutorului partenerului de cuplu care priveşte fără să sară în ajutor pentru că nu i se solicită intervenţia şi nici nu are exerciţiul ei. Brusc, bărbatul descoperă femeii sale defecte pe care până acum ori nu le văzuse, ori le trecuse cu vederea. În raport cu calităţile, altădată atât de apreciate, acestea cresc exponenţial în ochii soţului aflat în impas: *„Tu eşti bună, Ano, şi blândă, dar eşti uşoară la minte şi nu înţelegi nimic..."*. Acestea nu sunt, din păcate, cuvinte spuse la supărare. Ana simte asta, dovadă e prima ei reacţie, profund îndurerată, pe care am mai vorbit. Momentul are însă contrar aşteptărilor, urmări profitabile pentru Ana care, smerită, fară a-şi conştientiza greşelile, ştie să asculte şi să-şi corijeze comportamentul. Devine participativă, cooperantă, caldă, atentă: *„Ea privi lung şi aspru în ochii lui. Nu mă înţelegi tu, acum, când eu încep a te înţelege pe tine!? zise ea încet.."*. Pentru femeie e mai mult decât un început bun. Asprimea omului pe care îl iubeşte i-a dictat schimbarea şi sub acest semn va sta, în bună parte, viaţa ei viitoare. Bărbatul reacţionează însă neaşteptat: *„Acum îi înţelegea şi Ghiţă gândul nevestei sale, îl înţelegea şi parcă nu-l venea să plece. [...] Apoi iar îi venea să meargă la dânsa să-i mulţumească pentru gândul cel bun; însă nu putea să zică, nici să facă nimic; se temea că o va tulbura... "*. Deşi apreciază efortul soţiei, Ghiţă nu decide gratificarea ei. Ca şi altădată, în numele propriu, stabileşte altceva. Acest altceva e şi acum: tăcerea.

Respectarea alterităţii şi asumarea celui ce-i devine primul „aproape", acel „prea apropiat", în ciuda tuturor neputinţelor acestuia şi asumarea tuturor greutăţilor, lipsurilor şi necazurilor, reprezintă calea „naturală" prin care ego-ul ar fi reuşit „interiorizarea obstacolului" cunoscută ca una dintre exigenţele majore pe care le comportă viaţa conjugală. Bărbatul Anei decide, însă, escamotarea lui. Dar „dragostea nu poate să dureze, nu poate evita înnămolirea promiscuităţii şi a uzurii decât dacă rămâne presărată de obstacole. În căsătoria adevărată obstacolul nu dispare, se interiorizează"[1]. *„Ghiţă întâia oară în viaţa lui ar fi voit să nu aibă nevastă şi copii, pentru ca să poată zice: «Prea puţin îmi pasă!». Se gândea la câştigul pe care l-ar putea face în tovărăşie cu Lică, vedea banii grămadă înaintea sa şi i se împăingeneau parcă ochii: de dragul acestui câştig ar fi fost gata să-şi pună pe un an, doi capul în primejdie. Avea însă nevastă şi copiii şi nu putea să facă ce-i plăcea. «Să vedem!», îşi zise el în cele din urmă, voind să-şi alunge gândurile rele"*. Acest „să vedem" se traduce în „poate voi reuşi (chiar dacă am familie)" şi intenţia se va concretiza curând. Familia nu reprezintă în realitate o piedică, atâta timp cât Ghiţă decide să se pună pentru un an în slujba „răului". Personajul invocă scuza: „Ana", „copiii" de fiecare dată când e înfrânt într-o luptă – a momentului – de Sămădău şi aceasta pentru că justificarea îi minimalizează, dacă nu chiar îi justifică, înfrângerea, pe care altfel nu ar fi putut-o accepta. Orgoliul îşi găseşte de fiecare dată, pentru orice faptă, îndreptăţire. Cititorul poate fi tentat să susţină această „teorie" existenţialistă şi chiar să o dezvolte în forma unei culpabilităţi „externe": „vinovată e lumea cea rău întocmită"[2], Ghiţă are „o vină tragică şi nu morală"[3]. Disculparea e categorică în măsura în care criticul defineşte vina tragică astfel: „este una de care nimeni nu poate fi învinovăţit şi pentru care deci nu există nici un judecător"[4]. Nu credem că această viziune fatalistă e cheia în care trebuie citită nuvela lui Slavici. Atitudinea aceasta aparţine în exclusivitate lui Ghiţă, care crede în ea doar în măsura în care îi maschează erorile sau eşecurile.

Şi „dragostea" sa pentru Ana evoluează în aceleaşi coordonate. Ne amintim modul vehement în care bărbatul a „renegat-o" pentru ca, la scurt timp, în închisoare fiind, să o considere esenţială pentru viaţa sa. Dragostea matură este „un drum existenţial", al cărui plan de bază include puterea de a accepta şi depăşi împreună obstacolele sau situaţiile excepţionale. Ea e responsabilă, în sensul că include în aşteptările sale atât „suişurile", cât şi „coborâşurile", atât „câştigurile", cât şi „pierderile", atât „bucuriile", cât şi „suferinţele"; se bazează pe acea atitudine mentală care îţi asigură „forţa de a face faţă provocărilor existenţiale"[5], de a anticipa şi relativiza cu înţelepciune „întâmplările" şi nevoile celuilalt, mizând întotdeauna pe relaţie şi pe capacitatea ei regeneratoare, pe semnificaţia ei vitală. Pentru Ghiţă lucrurile nu stau deloc astfel. Femeia sa nu e lăsată să facă parte din „binele" sau „răul" trăit ceas de ceas. Implicarea ei e resimţită de bărbat ca o totală lipsă de încredere în capacitatea sa decizională, dacă nu chiar ca o subminare a autorităţii lui. Partenera sa cunoaşte o reală suferinţă afectivă şi aceasta pentru că, intuitiv, Ana ştie ceea ce ştiinţa a formulat câteva decenii mai târziu: contrar uniunii simbiotice, iubirea *matură* (spunem noi, pentru a avea o consecvenţă terminologică) înseamnă *uniunea cu condiţia păstrării propriei integrităţi*, a propriei individualităţi. *Iubirea este „o putere activă în om"*[6]; o putere care sparge zidul ce separă omul de semenul său, care îl uneşte cu alţii; iubirea îl ajută pe om să depăşească sentimentul izolării şi separării, permiţându-i totodată să rămână el însuşi, să-şi păstreze integritatea. În iubire apare paradoxul că două fiinţe devin una şi rămân totuşi două. Ghiţă ignoră asta. Deşi cuvintele de dragoste pentru *„aceea cu care era legat pe toată viaţa"* nu lipsesc (*„Ano! [...] toate le fac numai din dragoste către tine, care ai luminat zilele vieţii mele [...] câtă vreme dragostea către tine îmi va lumina calea."*), ele nu se convertesc niciodată în altceva. Rămân vorbe, nimic mai mult. Bărbatul nu trece dincolo de sine. Crima care pune capăt vieţii Anei se subsumează aceleiaşi stări de fapt, chiar dacă şi de acestă dată, teatral, Ghiţă îi dă o altă „mască". Bărbatul nu o ucide înainte ca ea să afle scopul tuturor acţiunilor lui anterioare: prinderea în flagrant a lui Lică (înainte: *„Dar de ce să mă omori? – zise ea, agăţându-se de braţele lui. Ce-am păcătuit eu?"*; după: *„Ghiţă! Ghiţă! de ce nu mi-ai spus-o tu mie asta la vreme!? – zise ea înăbuşită de plâns, şi-l cuprinse cu amândouă braţele."*). Îi spune chiar că n-ar fi ucis-o dacă şi-ar fi găsit adversarul alături de ea. Nu e nimic dostoievskian aici. Gestul final al lui Ghiţă se vrea a fi unul reparatoriu pentru ea, când de fapt este pentru el. Împingerea Anei în braţele Sămădăului e simulacrul lui de „catharsis", încercarea lui de a se elibera de refulările pe care i se reazimă fiinţa – observa George Munteanu –, Ghiţă nu poate păstra nimic pentru că nu-i stă în putere să-şi asume realmente nimic. Singura „opţiune" aparent mai durabilă, acţionând în sineşi ca un simulacru al eludării „soartei" ce-l *locuia*, e Ana. De aceea o şi ucide, după ce o supune „probei" cinice de a o lăsa singură cu Lică. „O stranguleazä nu din adânc contrariata *pasiune* reală, ce nu o are (iar Ana simţise treptat aceasta), ci fiindcă prin pierderea dragostei ei îşi pierde şi ultima iluzie despre sine. [...] Acesta e, urmărit la un nivel al adâncurilor, Ghiţă, axial *personaj tragic* al nuvelei, însă de un tragism fără nimic măreţ."[7].

Persoana a cărei moarte e încărcată de „patetism" – scena fiind totodată un „exemplu sugestiv despre măiestria cu care Slavici ştie să atace momentele psihologice majore"[8] – este Ana. Teza de doctorat a lui George Marinescu din 1928, dedicată nuvelei româneşti, are meritul de a vedea în eroină, dincolo de inocenţă şi simplitate, feminitatea, iar în *Moara cu noroc*, într-o vreme vitregă pentru creaţia slaviciană, o capodoperă, „cea mai puternică şi bogată nuvelă tragică din literatura noastră"[9]. Tot acestui critic i se datorează o observaţie de fineţe legată de relaţia din cuplul Ghiţă-Ana, la care subscriem: „Dragostea Anei ar fi fost singura scăpare a lui Ghiţă. Acum simte că a pierdut-o. Cine e vinovatul? Amândoi şi nici unul. Fatalitatea [n. s.: „fatalitatea nu e o forţă oarbă care izbeşte pe om, ci este conţinută în însăşi fiinţa omenească"] pasiunilor omeneşti îi face să treacă orbi pe lângă adevăratele lor porniri"[10].

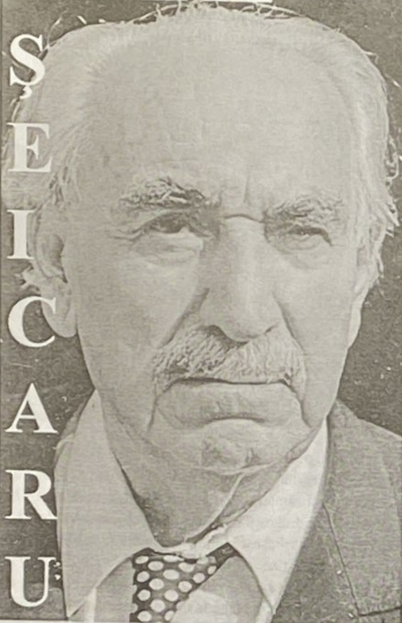
(continuare în pag. 16)

Drd. Denis-Steliana BRĂDESCU

[1] Olivier Clément, *Întrebări asupra omului*, Alba-Iulia, 1997, p. 104.
[2] După Eugen Todoran, "Realismul tragic în proza lui Ioan Slavici", în *Secţiuni literare*, Ed. Facla, 1973, p. 120.
[3] *Ibidem*, p. 117.
[4] *Ibidem*, p. 106.
[5] Ollie Pocs, *Our intimate relationships marriage and family*, Horper and Row Publ., New York, pp. 46-49.
[6] Erich Fromm, "Teoria iubirii", în *Arta de a iubi*, Ed. Anima, Bucureşti, 1995, pp. 25-33.
[7] George Munteanu, "Slavici necunoscutul", în *Sub semnul lui Aristarc*, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1975, p. 386.
[8] *Ibidem*, p. 31.
[9] George Marinescu, *Nuvela în literatura română*, Ed. Institutului de Literatură, Bucureşti, 1928, p. 143.
[10] *Ibidem*, p. 59

AȘA CUM A FOST

Un erou al întregirii naționale și cel mai mare jurnalist român al secolului XX (26)

LA MÜNCHEN ÎN GERMANIA FEDERALĂ

Planurile făcute, a și plecat în direcția München. Pe la jumătatea lui noiembrie 1974, Pamfil Șeicaru sosise în Republica Federală Germană, unde, după atâtea decenii, îl voi revedea la biserica greco-catolică din München. Vremea era frumoasă pe atunci, cu un soare strălucitor și credeam că va fi o zi normală. N-aveam idee că la biserică voi avea o surpriză neașteptată și nici nu gândeam la Șeicaru. Ajunsesem la biserică, dar nu-l observasem. Serviciul religios terminat, ieșisem în așteptarea preotului și abia atunci l-am văzut pe Șeicaru lângă zidul bisericii. Nu-mi venea să cred că se afla la München și în fața ochilor mei! Era Șeicaru în carne și oase! Și era singur. Se uita curios de jur-împrejur, oarecum nedumerit, și nimeni dintre cei prezenți nu stătea de vorbă cu el. În orice caz, mă bucuram foarte mult de prezența lui, fără să-mi dau seama că în Bavaria suferințele lui abia începeau. Nu cunoșteam adevărata lui situație, nu știam starea în care se afla, până în momentul când, în ianuarie 1975, l-am vizitat în hotelul unde locuia. Ajuns la Karlsfeld în hotelul *chinezului*, românul cu pașaport chinezesc, mașina îmi era încărcată. Trecusem pe la supermarket-ul din apropierea locuinței mele. Aveam în mașină o grămadă de lucruri de mâncare pentru el. La Karlsfeld, m-am dus la hotelul Karlsfelderhof, dar n-am intrat pe ușa principală, ci am urcat scara, până am ajuns la camera lui Șeicaru. Sunasem, dar nu mi se deschidea și a trebuit să aștept un timp îndelungat. Auzeam forfoteală în cameră și, în fine, mi se deschise. În cadrul ușii apăruse o femeie micuță; mă uitam la numărul de pe ușă, crezând că greșisem, dar nu era cazul. Nu știam ce să cred și, dintr-odată, l-am auzit pe *Badia* pronunțând numele meu:

- *Este René, deschide imediat!*

Intrând în cameră, mi s-a spus motivul care mă făcuse să aștept. Sora lui, prezentată mie ca doctorul Virginia Munteanu-Șeicaru, trebuia să ascundă reșoul pe care încălzea o supă pentru fratele ei. Mi s-a mai spus că le era interzis să facă mâncare în camera de hotel și, de cum suna cineva, erau nevoiți să ascundă reșoul. Se temeau să nu fie cineva din serviciul hotelului. În momentul în care neînțelegerea fusese clarificată, sora lui îngenunchease în fața patului cu greutate, să scoată reșoul. Nu m-am putut opri să nu o fotografiez. Altă persoană, într-o altă carte despre Pamfil Șeicaru, spune că nu este adevărat și că ei puteau găti în camera de hotel. Nu este bătaie de joc și nici minciună, dar aș dori să știu care hotel ar fi lăsat un client să facă mâncare în camera lui, chiar dacă îl chema Pamfil Șeicaru. Probabil erau basmele *Badiei*, în care căuta să demonstreze o realitate inexistentă. Era într-o corespondență prolifică cu Radu Valentin de la București, căruia îi scria că nu i se făceau greutăți să gătească în camera lui. Realitatea însă era prea dură, nu sunt povești, ci adevărul crud, cum este adevărat că, pe timpul acela, cazarea în hotelul Karlsfelderhof era plătită prin preotul Vasile Zăpârțan, de ordinariatul catolic din München, durând până la sfârșitul anului 1976. Tot despre cazarea lui Pamfil Șeicaru în hotelul Karlsfelderhof, Vasile C. Dumitrescu istorisea în diferite ocazii că, de la începutul începuturilor, el plătea și cazarea în Karlsfelderhof, spunând mai târziu că tot el făcea cheltuielile cu alimentele pe care i le aducea și o poate dovedi cu chitanțele pe care nu le-a aruncat, ci le-a păstrat ca dovadă pentru întreținerea lui Pamfil Șeicaru. Nu-l contrazic. Vasile C. Dumitrescu a făcut foarte mult pentru Pamfil Șeicaru, dar totul avusese loc cu un an mai târziu. Ca avocat de profesie, știa cum să solicite chitanțe care se dau la cerință, chiar la o dată cu mult timp înainte de prima întâlnire. Era român, șeful hotelului era român, chiar dacă avea pașaport chinezesc. Negru pe alb, în *Scrisori din emigrație*, Vasile C. Dumitrescu mărturisește singur, la pagina 126, că prima întâlnire cu Pamfil Șeicaru ar fi avut loc abia în decembrie 1975, când s-a dus în localul *Klein Bukarest*, și nu în 1974, dată rectificată ulterior (Ar trebui citită și cartea semnată de Vasile C. Dumitrescu, *O istorie a exilului românesc*, în care el, la pagina 175, spune clar de tot că Șeicaru venise la München în anul 1975.) N-am înțeles de ce a făcut-o și care a fost cauza să treacă peste adevăr. Am citit și recitesc poveștile lui și ale celei de-a doua soții, Ute Dumitrescu, atât de frumoase, și nu mă pot opri să nu pufnesc în râs, fapt care mă face să-mi pun întrebarea dacă Vasile C. Dumitrescu a fost cu adevărat atât de generos. Dacă da, n-ar trebui să se fălească astfel cu chitanțe adunate încă din noiembrie 1974, cum vrea el să dea de înțeles. Făcuse realmente foarte mult pentru *Badia*, dar nu știam prețul plătit de Șeicaru, preț pe care l-am aflat mult mai târziu. Dacă Vasile C. Dumitrescu era cinstit, ar fi trebuit să țină cont și de persoanele care îl cunoșteau pe Șeicaru din alte timpuri.

Mai târziu, aflând ce hotărâse Vasile C. Dumitrescu, mă bucuram sincer. Apreciem că generozitatea lui era reală și că, la vârsta pe care o avea, Pamfil Șeicaru nu fusese lăsat să doarmă pe undeva pe stradă, acoperit cu un ziar. Astăzi, recitind cărțile despre Pamfil Șeicaru, n-am făcut-o ca în trecut. Le-am răsfoit mai atent și am dat peste o grămadă de basme care dovedesc fantezia anumitor persoane, doritoare să intre în istorie. Să le fie de bine! Eu n-am vrut să colecționez bonuri de plată ca să dovedesc cheltuieli făcute pentru *Badia*, cu atât mai mult că n-aveam motiv să mă laud. Susținerea sufletească (și nu numai) pe care o făceam pentru *Badia* era întărită și de faptul că Viorela, sânge din sângele lui, n-avea interes pentru soarta tatălui său.

Atunci, în ianuarie 1975, când m-am dus la Karlsfeld să-l vizitez pe *Badia*, o cunoscusem pe *măicuța*, cum îi spuneam mai târziu, și, la plecare, în mâna doamnei doctor s-a strecurat o hârtie albastră. Îmi dădusem seama de situația precară în care se afla *Badia* și vizitele mele se intețiseră, plus că lunar primea o sumă destul de importantă. Caroline, cu care sunt căsătorit de o veșnicie, văzând lipsa sumei respective din salariu, mă acuza că plăteam întreținerea unui... copil din flori. Râdeam și trebuia să-i spun că are perfectă dreptate, dar... copilul avea cam 80 de ani. Îi cerusem *Badiei* să nu menționeze niciodată numele meu; se ținuse de cuvânt și aceasta mă bucura. Niciodată n-a vorbit de persoana care îl ajuta. Își dăduse seama că n-aveam intenția să mă bat cu pumnii în piept. Alții au făcut-o. Dacă n-aș fi citit *Scrisorile din emigrație* adresate lui Radu Valentin, n-aș fi avut unde să dau peste o informație care m-a lăsat uimit. Într-una dintre scrisorile adresate lui Radu Valentin la sfârșitul anului 1975, a scris foarte scurt: *Într-o țară al cărei grai nu-l cunosc, fără bani, singur, sprijinit de doi – cum le zic eu – goldmani.* Era o aluzie la cei care îi făceau existența posibilă. Cartea a fost publicată în 1992 la București, cu o prezentare de Vasile C. Dumitrescu. *(Va urma)*

René Al. DE FLERS
(München)

MOARA CU NOROC (7)

(urmare din pag. 15)

E vorba de fapt de amândoi, așa cum se deduce din ultima frază, lămuritoare a citatului de mai sus. Ana nu ne oferă nici o clipă prilejul de a o suspecta, după cum am văzut, de pierderea sau, ulterior, de lipsa sentimentelor de dragoste față de Ghiță. Femeia iubește de la început până la sfârșit pe „un Ghiță" al ei. Pentru Ana, iubirea se manifestă ca o opțiune categorică și definitivă pentru un anumit tip de umanitate, pentru un anumit mod de ființare. Ea este, deopotrivă, o *ratio cognoscendi* și o *ratio essendi* a individului. Ea servește drept criteriu și semnal pentru a cunoaște „subsolul moral" al acestuia, așa cum dopurile de plută de la suprafața apei anunță năvodul care se târăște pe fundul mării. *„Tipul uman pe care-l preferăm în celălalt schițează profilul propriei noastre inimi"* [11]. Ghiță cel iubit *„e drept și blând la fire, e om cuminte și nu voiește să audă, nici să vadă, nici să știe nimic, nu voiește să ațâțe mânia oamenilor răi"*. Nu credem, însă, că bărbatul din sufletul său corespunde în totalitate cu cel real. Aceasta nu pentru că Ana și-a creat un prototip mental de excelare masculină, ci pentru că Ghiță nu și-a dezvăluit niciodată pe deplin individualitatea. Îndrăgostit doar de femeia-Ana, bărbatul capotează în fața încercărilor pe care i le pune în față viața. Observăm însă faptul că nuvela scoate la iveală, după scena memorabilă a jocului cu câinele, și disfuncționalitățile din comportamentul eroinei. Pentru a trăi în chip armonios, soții trebuie să se străduiască să păstreze buna înțelegere în viața lor, și pentru asta trebuie adeseori să se jertfească unul pentru celălalt. Femeia, în mod special, trebuie să dea dovadă de răbdare, bunătate, noblețe sufletească. Dacă unul dintre soți greșește, are oarecum circumstanțe atenuante. Însă celălalt, care este într-o stare sufletească mai bună, dar nu are înțelegere, greșește mai mult. Ana își pierde treptat blândețea. Când ea îl avertizează în legătură cu pericolul pe care îl reprezintă Sămădăul (cap.VI) nu o face de pe o poziție de adversitate, ci de complicitate înțeleaptă a soției care nu îl aprobă, dar îl susține. Vorbele ei ulterioare (cap.IX) se circumscriu deja vizibil unei așezări în opoziție a femeii. Ana și-a pierdut răbdarea și o dată cu ea și soțul. „Tragerea de inimă" sau „trăirea vieții celuilalt" nu mai e proprie cârciumăresei contaminate parcă de ostilitatea mediului în care trăiește acum. Drumul ales nu poate duce decât într-o fundătură.

(Va urma)

[11] José Ortega y Gasset, *Studii despre iubire*, Ed. Humanitas, București, 1995, p. 62.

www.punctecardinale.ro
e-mail: ligia.banea@yahoo.com
PUNCTE CARDINALE S. R. L.
cont: B. R. D. Sibiu RO48BRDE330SV02146903300
ISSN: 1223-3145

DIRECTOR FONDATOR: GABRIEL CONSTANTINESCU
Răzvan Codrescu (redactor șef),
Demostene Andronescu (redactor șef-adjunct), Andreea Banea
(secretar de redacție), Ligia Banea (tehnoredactor), Marcel Petrișor (redactor)
Adresa Redacției: 550399 SIBIU, Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 0269/422536, mobil 0730023992

Tehnoredactare computerizată
PUNCTE CARDINALE
Tipar: NOBLESSE S.R.L